

Onderwijsatlas

voortgezet onderwijs

De onderwijsarbeidsmarkt in beeld

CAOP
MOOZ Onderzoek
© september 2016

In opdracht van

Onderwijsatlas

voortgezet onderwijs

De onderwijsarbeidsmarkt in beeld

Inleiding

Dalende leerlingenaantallen, vergrijzing, tekortvakken, onbevoegd gegeven lessen, voortijdige uitstroom, werktevredenheid. Thema's die de aandacht vragen in het voortgezet onderwijs. Maar wat zijn de recente en toekomstige ontwikkelingen rond deze thema's? De Onderwijsatlas voortgezet onderwijs laat ze u zien.

Middels een breed scala aan landkaarten, grafieken en kengetallen krijgt u een samenhangend beeld van recente en toekomstige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in het voortgezet onderwijs. En wilt u weten hoe uw regio zich ontwikkelt ten opzichte van andere regio's in Nederland? De landkaarten laten u in één oogopslag de regionale verschillen zien.

De Onderwijsatlas voortgezet onderwijs wordt u aangeboden door Voion, het Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds voor het voortgezet onderwijs, van en voor werknemers en werkgevers. Voion wil de vo-sector ondersteunen bij het realiseren van een goed functionerende arbeidsmarkt met voldoende en goed gekwalificeerd personeel. Kennis van de arbeidsmarkt is daarbij van belang. Met de Onderwijsatlas wil Voion deze kennis op een toegankelijke wijze met u delen. De informatie in de Onderwijsatlas voortgezet onderwijs kunt u onder meer gebruiken als input voor uw (meerjaren)beleidsplan of overleg met partners in uw regio.

Wij hopen dat u de Onderwijsatlas voortgezet onderwijs met veel plezier zult lezen en de informatie kunt gebruiken bij uw dagelijkse werkzaamheden.

Jan Jacob van Dijk
Voorzitter Voion

Inhoudsopgave

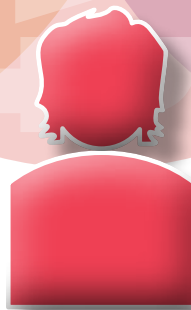
De vraag naar
onderwijsper-
soneel

6

Wie werken in
het voortgezet
onderwijs?

12

Arbeidsvoor-
waarden en
HRM-beleid

18

Routes naar
het leraar-
schap

24

Verzuim en
sociale zeker-
heid

30

Tevreden
werken in het
voortgezet
onderwijs

34

De Vraag naar onderwijspersoneel

In 2015 komt de leerling-leraar ratio in het voortgezet onderwijs uit op 15,6

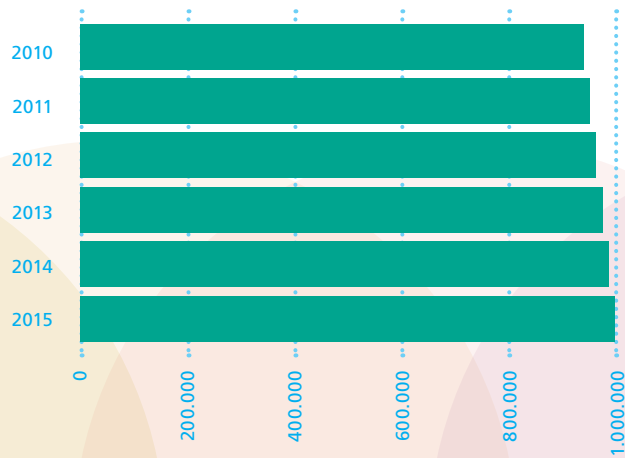
In voortgezet onderwijs werkzame personen als percentage van de potentiële beroepsbevolking (20-65 jaar): 1,1%

► Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs is een belangrijke indicator voor de vraag naar onderwijspersoneel. De behoefte aan personeel wordt voornamelijk bepaald door de ontwikkeling van het aantal leerlingen, de uitstroom van personeel en personeel dat van functie wisselt of de werktijdfactor aanpast. Ook andere factoren spelen een rol, zoals de organisatie van het werk binnen de school en de leerling-leraarratio.

Dit hoofdstuk schetst een beeld van de leerlingenontwikkeling in het voortgezet onderwijs, nu en in de toekomst. Waar het voortgezet onderwijs eerst te maken had met groei, zal het aantal leerlingen in veel gebieden gaan afnemen. Wat betekent dit voor de werkgelegenheid in de sector en het aantal onvervulde vacatures?

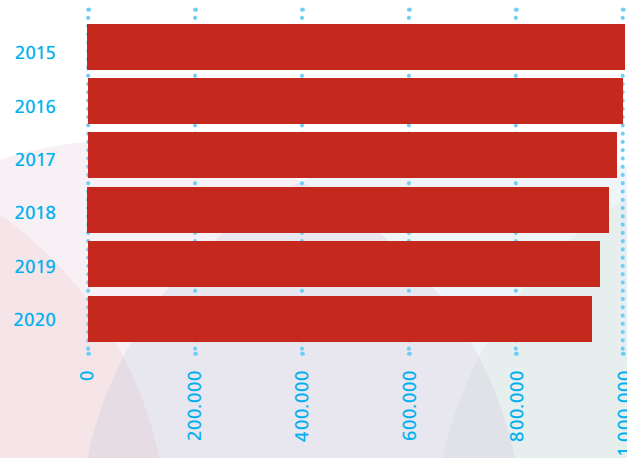
Ontwikkeling aantal leerlingen

voortgezet onderwijs (excl. vavo) 2010 - 2015

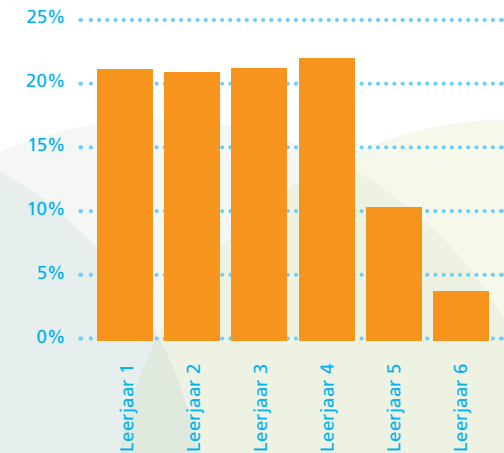
Prognose aantal leerlingen

voortgezet onderwijs 2015 - 2020

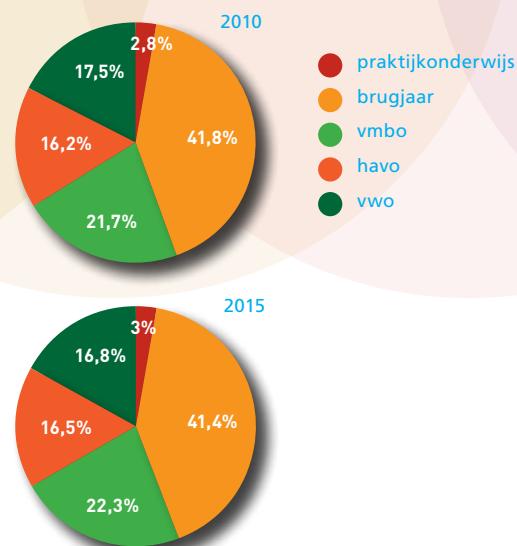
Aandeel leerlingen naar leerjaar

voortgezet onderwijs 2015

Aandeel leerlingen naar onderwijstype

voortgezet onderwijs 2010 tot 2015

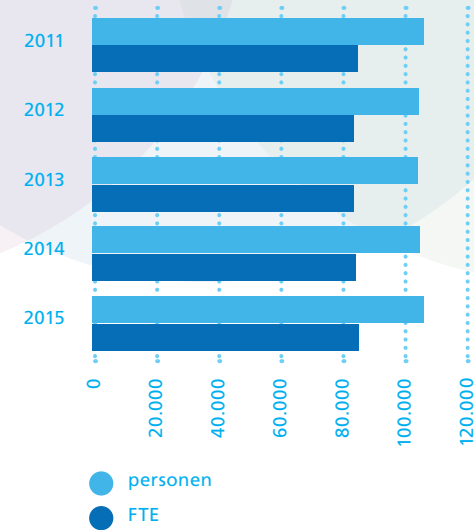
Profielkeuze leerlingen

voortgezet onderwijs 2015

Profielkeuze	havo (%)	vwo (%)
NT	12,5%	20,3%
NG	23,4%	23,7%
EM	43,3%	24,9%
CM	11,7%	8,2%
NT & NG	6,5%	16,0%
EM & CM	2,6%	6,8%
Overige profielcombinaties	0,0%	0,1%

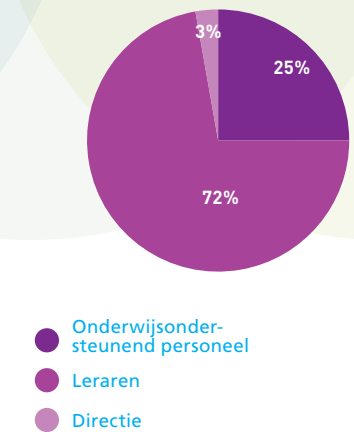
Ontwikkeling werkgelegenheid

voortgezet onderwijs 2011 - 2015

Wie werkt in welke functie?

voortgezet onderwijs in personen 2015

Toename aantal leerlingen

Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs is tussen 2010 en 2015 met 6 procent toegenomen, tot 995.999 leerlingen. In bijna alle regio's is in deze periode sprake van groei. Enkel in Noord-Limburg, de Westelijke Mijnstreek en Parkstad Limburg is sprake van krimp. Het aantal leerlingen is het sterkst toegenomen in de stad Utrecht, waar het aantal leerlingen met minimaal 15 procent is gestegen [zie kaart 1].

Meeste leerlingen in brugjaar

Het is voor de vraag naar onderwijspersoneel niet enkel van belang hoeveel leerlingen er zijn, maar ook hoe zij verdeeld zijn over de verschillende onderwijstypes, leerjaren en profielen. Deze verdeling bepaalt onder andere over welke bevoegdheid een leraar moet beschikken en voor welke vakken personeel nodig is.

Ruim vier op de tien leerlingen zit in 2015 in een brugjaar. Dit aandeel is sinds 2010 licht gedaald. Na het brugjaar krijgen de meeste leerlingen les op het vmbo (ruim 22 procent), gevolgd door het vwo en de havo (beiden ruim 16 procent). Het aantal leerlingen in het praktijkonderwijs is met 3 procent beperkt. De meeste leerlingen volgen in 2015 onderwijs in leerjaar vier (22 procent). Dit aandeel is de afgelopen jaren stabiel gebleven, terwijl het aandeel leerlingen in leerjaar 6 licht is gedaald en het aandeel leerlingen in leerjaar 3 licht is gestegen.

Leerlingen op het vwo kiezen in 2015 met name voor het profiel EM (24,9 procent), gevolgd door de profielen NG (23,7 procent) en NT (20,3 procent). Ook op de havo is het profiel EM populair, gevolgd door NG. Deze profielen worden door respectievelijk ruim 43 procent en ruim 23 procent van de leerlingen gekozen. Op het vmbo zijn in leerjaar 3 de technische specialisaties populair, gevolgd door economie en zorg & welzijn.

Daling aantal leerlingen verwacht

Na jaren van groei in het voortgezet onderwijs, zal de krimp uit het basisonderwijs doorschuiven naar het voortgezet onderwijs. De verwachting is dat het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs hierdoor tussen 2015 en 2020 met 6 procent zal dalen, tot 940.135 leerlingen. De krimp zal het meest zichtbaar zijn in de brugjaren van het voortgezet onderwijs en het vmbo. Het aantal leerlingen zal het minst sterk teruglopen op het vwo.

Kijken we naar de regionale verschillen, dan valt op dat het aantal leerlingen met name zal dalen in delen van Limburg, het noorden van Nederland en in Zeeland. Zo zal het aantal leerlingen in delen van Limburg tussen de 15 en 20 procent dalen. Alleen in de grote steden en in delen van de Randstad zal het aantal leerlingen nog stijgen [zie kaart 2].

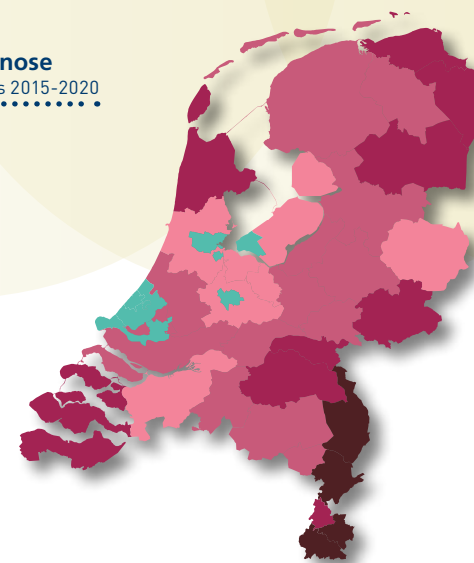
1 Ontwikkeling aantal leerlingen voortgezet onderwijs 2010-2015

- groei: >=15%
- groei: 10-15%
- groei: 5-10%
- groei: 0-5%
- daling

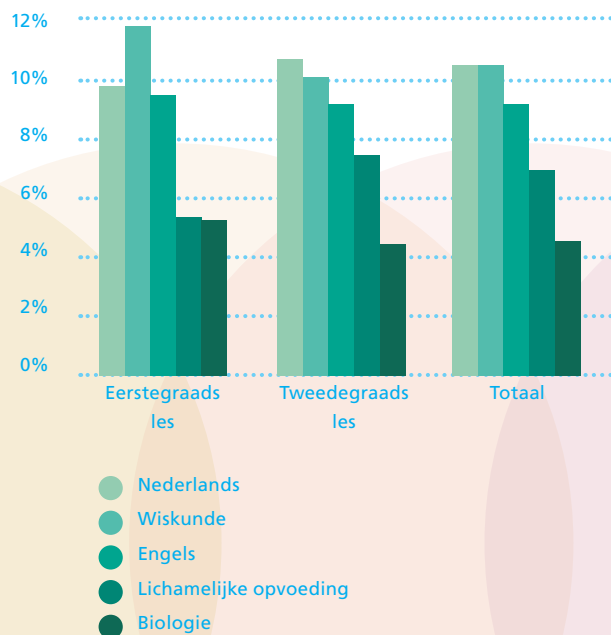
2 Leerlingenprognose voortgezet onderwijs 2015-2020

- groei
- daling: <=5%
- daling: 5-10%
- daling: 10-15%
- daling: 15-20%

Top 5 avo-vakken

voortgezet onderwijs (percentage lesuren) 2014

Lichte stijging werkgelegenheid

De werkgelegenheid in het voortgezet onderwijs is de afgelopen jaren licht gestegen. De werkgelegenheid in fte steeg tussen 2011 en 2015 met minder dan een half procent, tot ruim 85.000 fte. De werkgelegenheid in personen nam in deze periode slechts met 0,1 procent toe en komt hierdoor uit op ruim 106.000 personen. Wel is de werkgelegenheid het afgelopen jaar weer wat meer aan het toenemen. Deze groei zorgt onder andere voor een lichte toename van het aantal jonge leraren in de sector. In totaal is 72 procent van het personeel in 2015 werkzaam als leraar.

.. maar niet in elke regio

Evenals de leerlingenontwikkeling kenmerkt ook de ontwikkeling van de werkgelegenheid zich door regionale verschillen. Met name in delen van Limburg is de werkgelegenheid voor leraren in de periode 2011 – 2015 afgenomen. Dit is een van de regio's waar ook de afgelopen jaren al sprake is geweest van krimp. In sommige gebieden is daarbij sprake van een afname van meer dan 8 procent. Ook in delen van de Randstad, Brabant en het noorden is de werkgelegenheid voor leraren afgenomen.

Daartegenover staat dat de werkgelegenheid in andere regio's juist is toegenomen. Hier is onder meer sprake van in Amsterdam en Utrecht, waar de werkgelegenheid voor leraren tussen de 4 en 8 procent is toegenomen [zie kaart 3].

Nederlands, wiskunde en Engels grootste vakken

De vakken Nederlands, wiskunde en Engels zijn de drie grootste vakken in het voortgezet onderwijs. Dit betekent dat er relatief veel lesuren voor deze vakken gegeven worden. In totaal is in 2014 ruim 10 procent van de lesuren een lesuur Nederlands. Een even groot percentage lesuren wordt besteed aan het vak wiskunde en zo'n 9 procent aan het vak Engels.

Het merendeel van alle lessen in het voortgezet onderwijs, ruim driekwart, is een tweedegraads les. Het combinatievak NASK komt met name voor in de tweedegraadssector, terwijl het vak in de eerstegraadssector vooral gescheiden wordt gegeven als natuurkunde of als scheikunde. Deze vakken komen beiden dan ook relatief vaak voor als eerstegraads les. Ook economie, maatschappijleer en Klassieke Talen kennen naar verhouding een groot aandeel eerstegraads lessen. Techniek komt daarentegen nauwelijks voor als eerstegraads les.

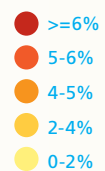
3 Werkgelegenheid leraren

voortgezet onderwijs 2011-2015

- groeï: ≥8%
- groeï: 4-8%
- groeï: 0-4%
- daling: 4-0%
- daling: 8-4%
- daling: >8%

4

Vacaturegraad voortgezet onderwijs 2016

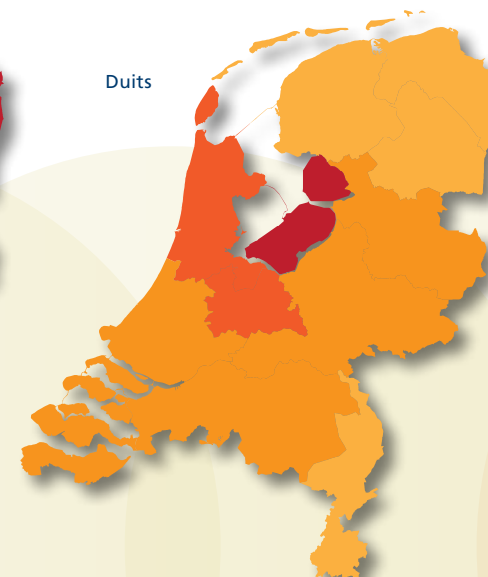
Natuurkunde

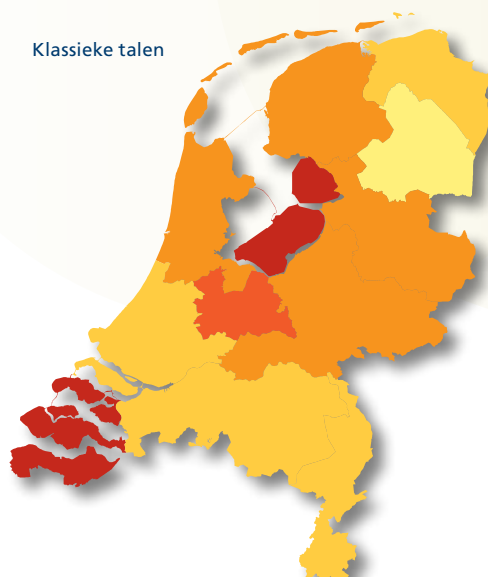
Scheikunde

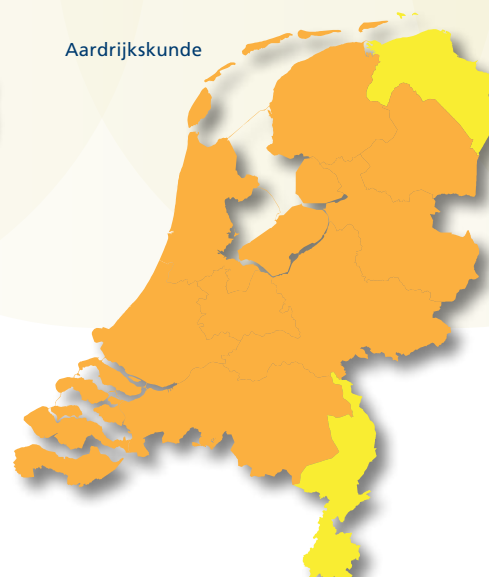
Duits

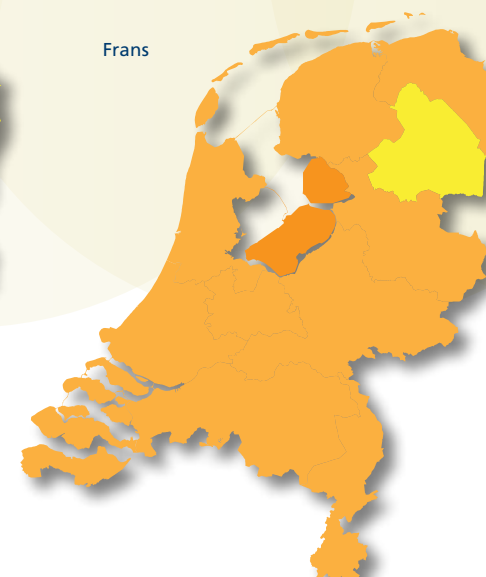
Klassieke talen

Aardrijkskunde

Frans

Lichamelijke
opvoeding

Krapte arbeidsmarkt vak-gerelateerd

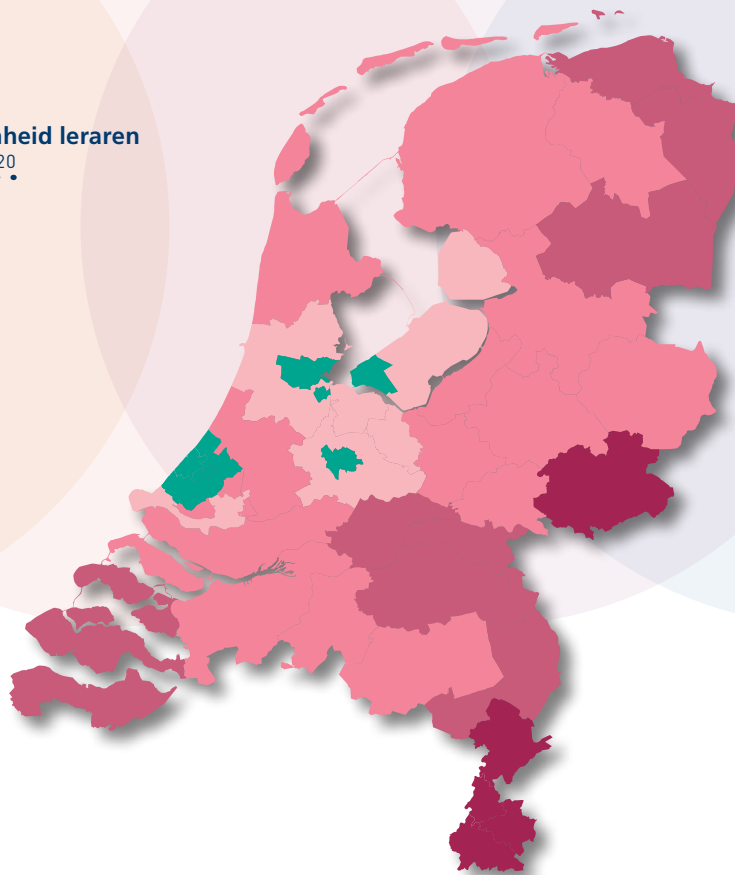
De komende jaren wordt een daling van het aantal leerlingen verwacht. Daarmee neemt ook de behoefte aan leraren af. De uitstroom van leraren die met pensioen gaan, valt deels samen met deze afnemende vraag. Hierdoor zullen de verwachte tekorten na 2016 over het algemeen afnemen.

Dit geldt echter niet voor alle vakken. Voor het voortgezet onderwijs geldt namelijk dat er nauwelijks regionale verschillen zijn in de vacaturedruk, maar dat er met name verschillen zijn naar vak. De vakken waar de komende jaren de meeste knelpunten optreden zijn scheikunde, natuurkunde, Duits, Klassieke Talen en Frans. De vacaturedruk voor scheikunde komt in 2020 bijvoorbeeld uit op ruim 6 procent, die van natuurkunde, Duits en Klassieke Talen op meer dan 5 procent. Dit zijn vakken waar op dit moment ook al de hoogste vacaturedruk is.

Voor deze vakken zullen de tekorten de komende jaren ook niet afnemen, maar eerder toenemen. Dit in tegenstelling tot vakken waar nu al een lage vacaturedruk is: deze zal naar verwachting afnemen. Zo worden er de komende jaren nauwelijks problemen verwacht bij CKV/kunstvakken, lichamelijke opvoeding en geschiedenis [zie kaarten 4].

5 Prognose werkgelegenheid leraren voortgezet onderwijs 2015-2020

- groei
- daling: ≤5%
- daling: 5-10%
- daling: 10-15%
- daling: >15%

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Etalagebestanden voortgezet onderwijs, DUO
- Bbo-rom bestanden, DUO
- Scenariomodel-V0, Voion
- Onderwijs in Cijfers, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op www.onderwijsincijfers.nl
- De arbeidsmarkt voor leraren 2015 – 2025, CentERdata in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- IPTO: vakken en bevoegdheden, CentERdata in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- CBS, Statline

Wie werken in het voortgezet onderwijs?

Het aandeel vrouwen in het voortgezet onderwijs neemt toe

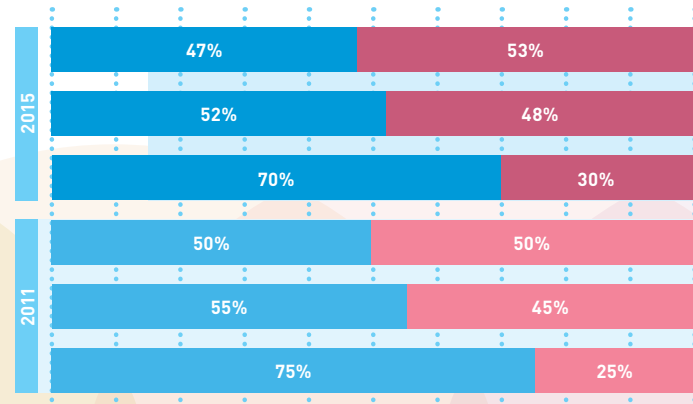
Mannen zijn gemiddeld ouder dan hun vrouwelijke collega's

► Een evenwichtig samengesteld personeelsbestand heeft zowel voor scholen als leerlingen diverse voordelen. Zo zijn evenwichtig samengestelde teams innovatiever en creatiever en kunnen zij zich vaak beter aanpassen aan wisselende omstandigheden. Maar wie werken in het voortgezet onderwijs? Staan er bijvoorbeeld met name mannen voor de klas, of zijn vrouwen in de meerderheid?

In dit hoofdstuk staat de samenstelling van het personeelsbestand in het voortgezet onderwijs centraal: hoe ziet de samenstelling van het personeel eruit in termen van functie, leeftijd en geslacht? Uit dit hoofdstuk blijkt dat de sector te maken heeft met feminisering. Ook neemt de gemiddelde leeftijd van het directiepersoneel en onderwijsondersteunend personeel in de sector steeds verder toe.

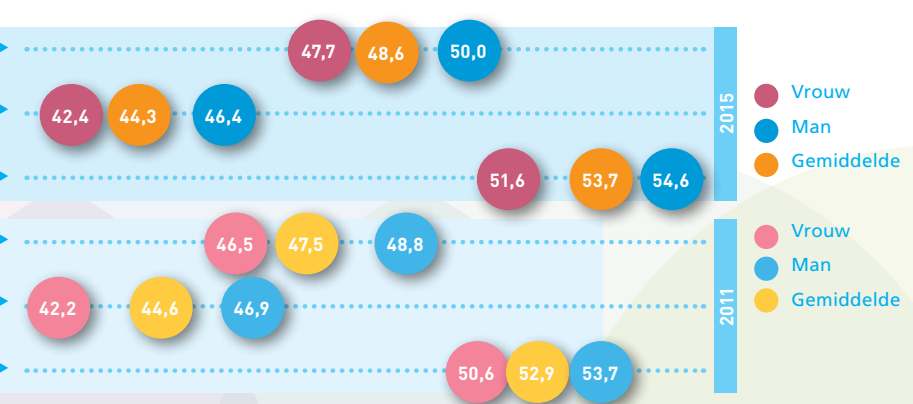
Man-vrouw verdeling

voortgezet onderwijs in fte

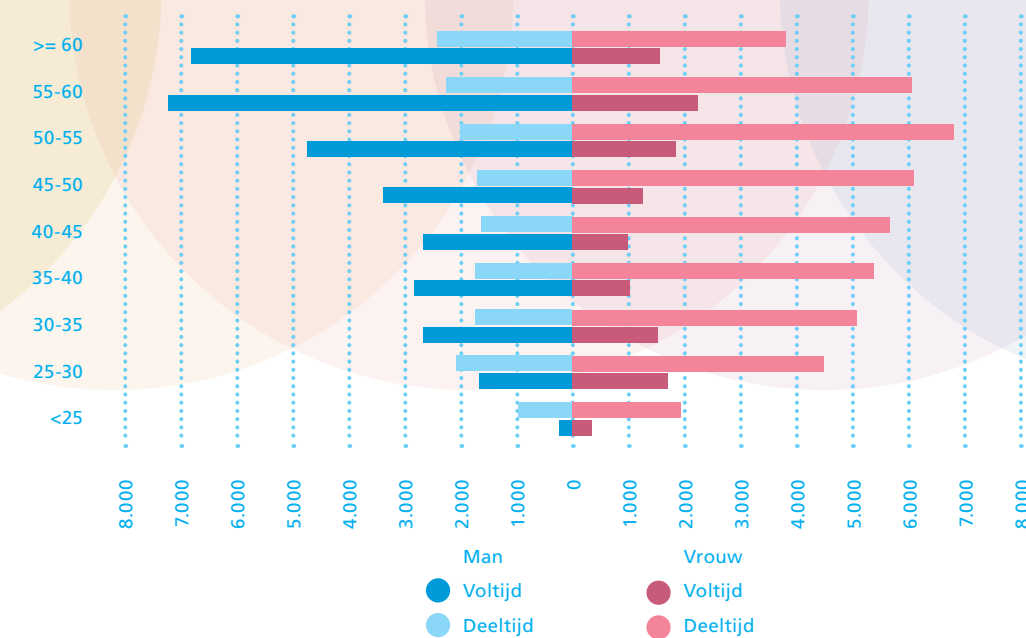
Gemiddelde leeftijd

voortgezet onderwijs in personen

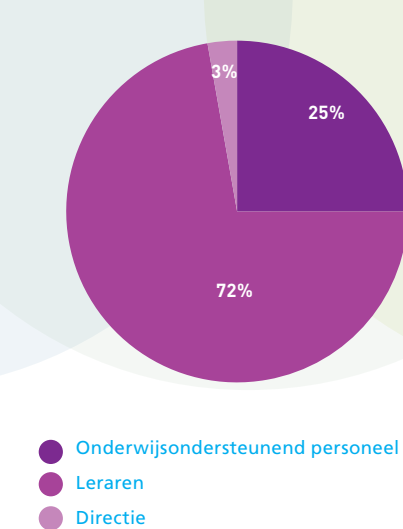
Leeftijdspiramide

voortgezet onderwijs in personen 2014

Wie werkt in welke functie?

voortgezet onderwijs in personen 2015

Aandeel vrouwen neemt toe

In tegenstelling tot het primair onderwijs zijn in het voortgezet onderwijs relatief veel mannen werkzaam. Zo wordt in 2015 meer dan de helft van de werkgelegenheid (fte) voor leraren vervuld door mannen. Onder het directiepersoneel is dit zo'n 70 procent, terwijl onder het onderwijsondersteunend personeel een nipte meerderheid van de werkgelegenheid wordt vervuld door vrouwen. Omdat vrouwen, meer dan hun mannelijke collega's, in deeltijd werken, is het aandeel vrouwen hoger als we kijken naar de werkgelegenheid in personen.

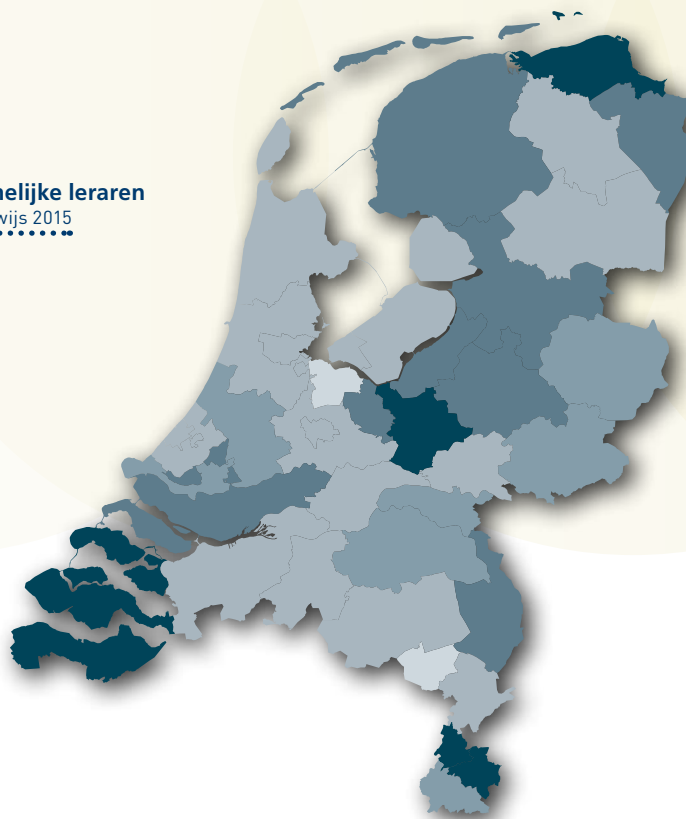
Evenals in het primair onderwijs is ook in het voortgezet onderwijs sprake van feminisering. Onder zowel het directiepersoneel, het onderwijsondersteunend personeel als onder leraren is het aandeel vrouwen de afgelopen jaren toegenomen. De toename is het sterkst zichtbaar onder het directiepersoneel. In 2011 werd bijna een kwart van de werkgelegenheid (fte) voor directiepersoneel vervuld door vrouwen, in 2015 is dit toegenomen tot zo'n 30 procent.

Mannen in noorden en zuiden in meerderheid

Met name in het noorden en zuiden van Nederland staan meer mannen dan vrouwen voor de klas (zie kaart 1). Onder meer in Zeeland, Westelijke Mijnstreek, Parkstad Limburg en Noord-Groningen is minimaal 52 procent van de leraren man. Vrouwelijke leraren zijn in de meerderheid in grote delen van de Randstad en Noord-Brabant.

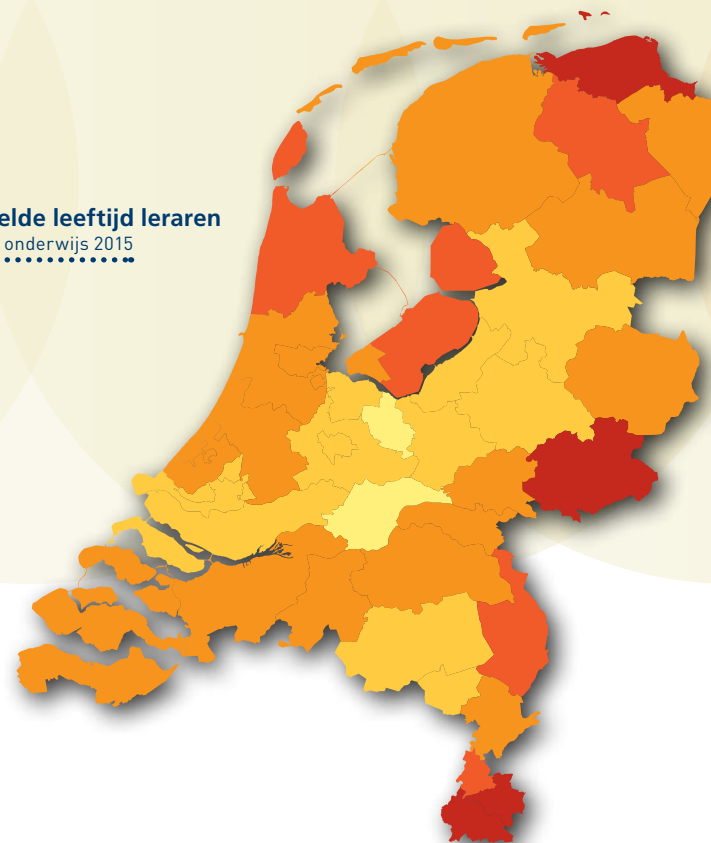
1 **Aandeel mannelijke leraren**
voortgezet onderwijs 2015

- ≥52%
- 49-52%
- 47-49%
- 44-47%
- <44%

2 **Gemiddelde leeftijd leraren**
voortgezet onderwijs 2015

- ≥46 jaar
- 45-46 jaar
- 44-45 jaar
- 43-44 jaar
- <43 jaar

Stijging gemiddelde leeftijd directiepersoneel

Het onderwijs is een relatief vergrijsde sector. Dit geldt ook voor het voortgezet onderwijs. Als gevolg van de toegenomen uittredeleeftijd en vergrijzing is de gemiddelde leeftijd van het personeel in het voortgezet onderwijs de afgelopen jaren licht toegenomen. Deze toename is met name zichtbaar onder het directiepersoneel en het onderwijsondersteunend personeel. Was het directiepersoneel in 2011 gemiddeld nog geen 53 jaar, in 2015 is dit toegenomen tot bijna 54 jaar. Het directiepersoneel is van alle functies bovendien gemiddeld het oudst, gevolgd door het onderwijsondersteunend personeel. In alle functies zijn mannen gemiddeld ouder dan hun vrouwelijke collega's.

Onder leraren is de gemiddelde leeftijd de afgelopen jaren relatief stabiel gebleven. Gemiddeld zijn leraren in 2015 ruim 44 jaar. De gemiddelde leeftijd van leraren is het hoogst in Maastricht Mergelland, Parkstad Limburg, Noord-Groningen en de Achterhoek. In deze regio's zijn leraren gemiddeld 46 jaar of ouder. Leraren in Eemland en Rivierenland zijn gemiddeld het jongst. Zij zijn gemiddeld jonger dan 43 jaar (zie kaart 2).

3

Aandeel jonge leraren (<35 jaar)

voortgezet onderwijs 2015

- ≥30%
- 29-30%
- 27-29%
- 25-27%
- <25%

Minste jonge leraren in delen van Limburg

De vergrijzing in het voortgezet onderwijs is ook terug te zien in het beperkte aandeel jongeren in de sector. In totaal is in 2015 zo'n 3 procent van het personeel jonger dan 25 jaar, ongeveer 24 procent is tussen de 25 en 35 jaar. Onder andere in delen van Limburg en Groningen en in Flevoland zijn relatief weinig jonge leraren werkzaam. Zo is in bijvoorbeeld Maastricht Mergelland minder dan een kwart van de leraren jonger dan 35 jaar. Er zijn ook regio's waar het aandeel jongeren boven het landelijk gemiddelde uitkomt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de stad Utrecht, Gooi- en Vechtstreek en Eemland. In deze regio's is minimaal 30 procent van de leraren een jonge leraar (zie kaart 3).

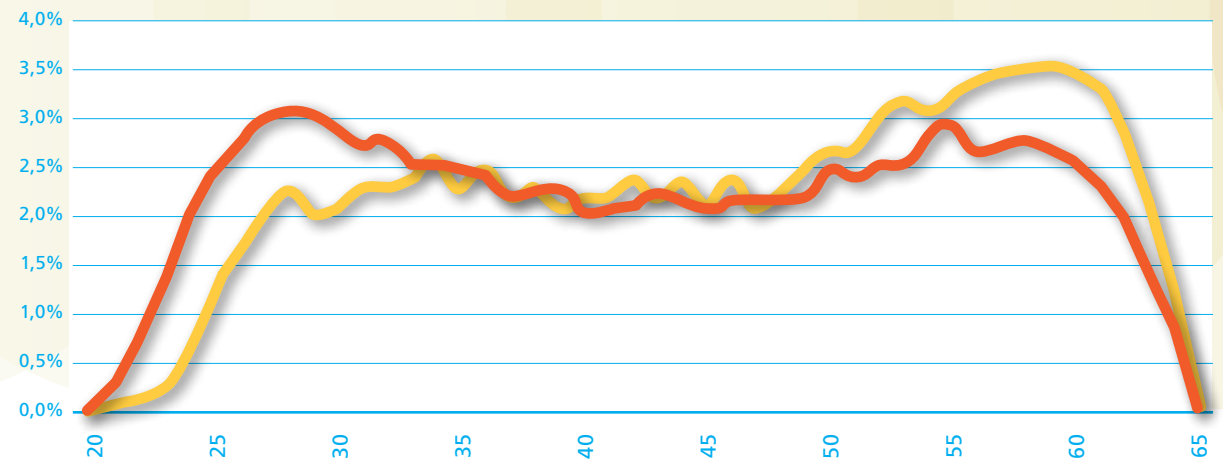
Weinig oudere leraren in Eemland, Utrecht en Gooi- en Vechtstreek

Bijna 30 procent van de leraren in Nederland is 55-plusser. Met name lessen techniek, tekenen, Nederlands, Duits en godsdienst/levensbeschouwing worden vaak gedoceerd door een 55-plusser. Zo wordt bijna 30 procent van de lessen Nederlands gedoceerd door een oudere leraar. Het zijn vooral de eerstegraads lessen die worden gedoceerd door 55-plussers.

Regionaal zijn ook verschillen zichtbaar in het aandeel 55-plussers voor de klas. Zo zijn in regio's waar relatief weinig jonge leraren zijn naar verhouding veel oudere leraren werkzaam. Dit geldt bijvoorbeeld voor delen van Limburg en Groningen. In deze regio's is minimaal 32 procent van de leraren 55-plus. In enkele regio's waar relatief veel jonge leraren werkzaam zijn, zoals Eemland, zijn naar verhouding juist relatief weinig ouderen werkzaam. In Eemland is bijvoorbeeld minder dan een kwart van de leraren 55-plusser (zie kaart 4).

Leeftijdsopbouw leraren
voortgezet onderwijs 2014

- Eerstegraads les
- Tweedegraads les

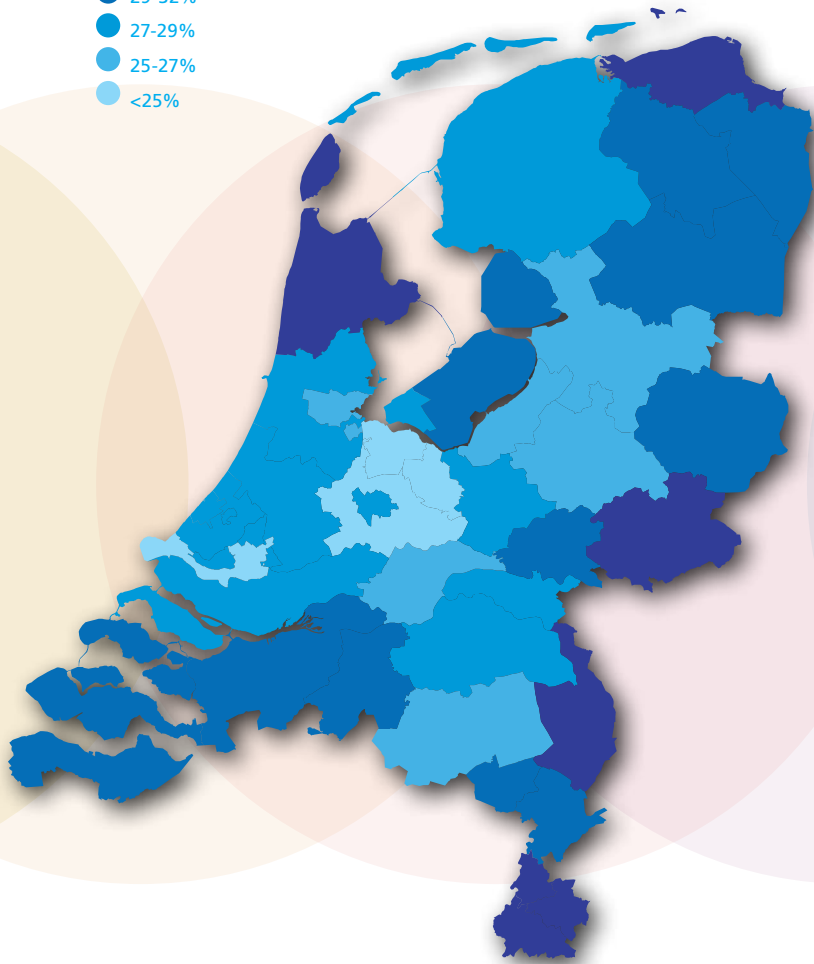

4

Aandeel oudere leraren (55-plus)

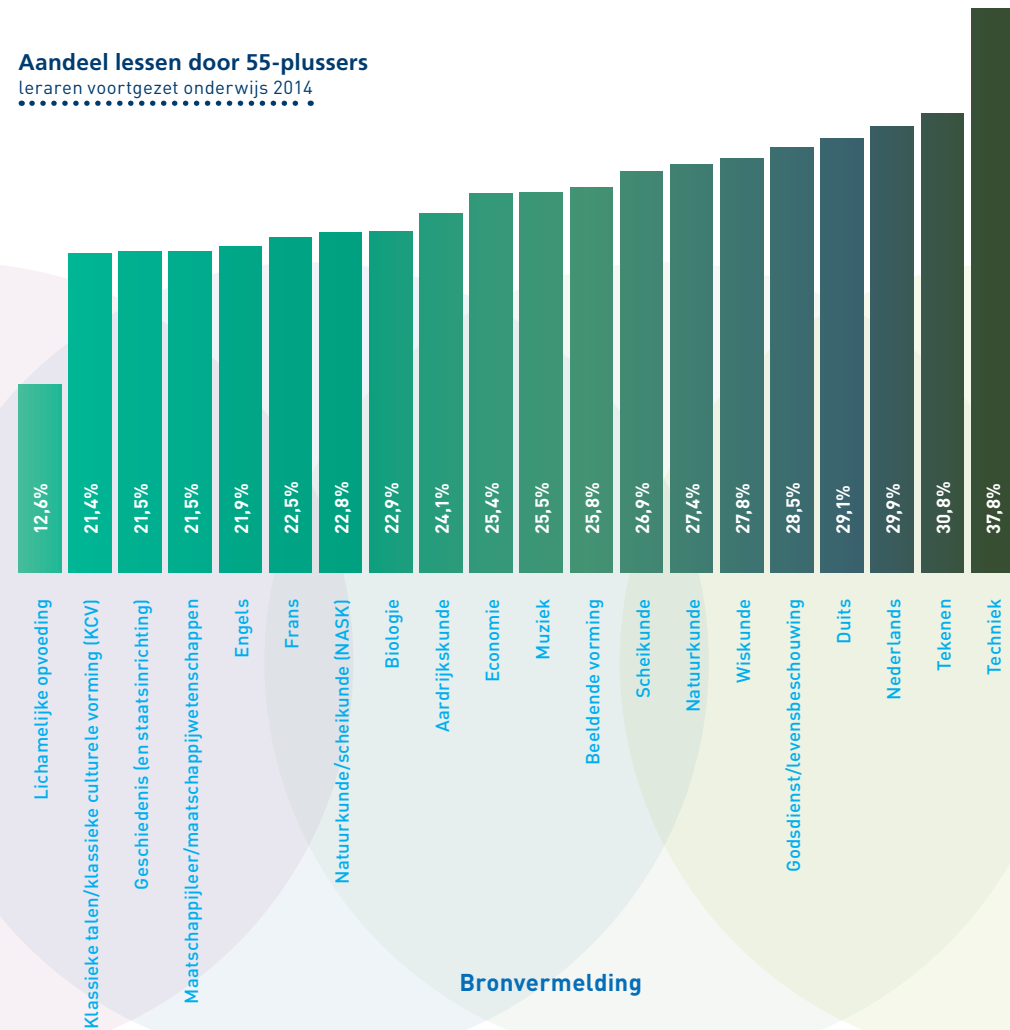
voortgezet onderwijs 2015

- $\geq 32\%$
- 29-32%
- 27-29%
- 25-27%
- $< 25\%$

Aandeel lessen door 55-plussers

leraren voortgezet onderwijs 2014

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Etalagebestanden personeel voortgezet onderwijs, DUO
- IPTO: vakken en bevoegdheden, CentERdata in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Kennisbank Openbaar Bestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Arbeidsvoorwaarden en HRM-beleid

Het onderwijsondersteunend personeel werkt vaak in een (kleine) deeltijdbaai

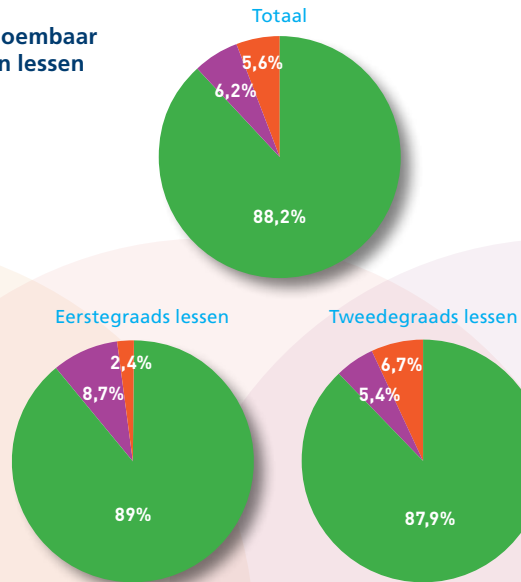
Goed onderwijs vraagt om bekwaam en gemotiveerd personeel, dat de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. Arbeidsvoorwaarden en een professioneel HRM-beleid op scholen dragen hier aan bij. Zo zijn de afgelopen jaren bijvoorbeeld meer leraren gepromoveerd naar salarisschaal LD.

Dit hoofdstuk gaat in op arbeidsvoorwaarden en HRM-beleid in het voortgezet onderwijs. Hiervoor wordt onder meer ingegaan op de aard van contracten in de sector, de functiemix, de gesprekkencyclus en bevoegd gegeven lessen.

Aandeel bevoegd, benoembaar en onbevoegd gegeven lessen

voortgezet onderwijs 2014

- Bevoegd
- Benoembaar
- Onbevoegd

Top 5 bevoegd gegeven lessen naar vak

voortgezet onderwijs 2014

	Bevoegd	Benoembaar	Onbevoegd
Lichamelijke opvoeding	99,0%	0,5%	0,4%
Tekenen	97,7%	1,6%	0,7%
Beeldende vorming	97,3%	1,9%	0,8%
Muziek	96,0%	1,5%	2,5%
Frans	94,3%	2,8%	2,9%

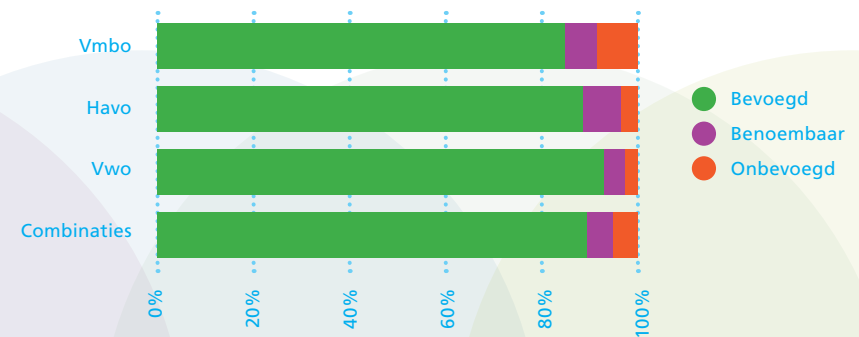
Top 5 onbevoegd gegeven lessen naar vak

voortgezet onderwijs 2014

	Bevoegd	Benoembaar	Onbevoegd
Natuurkunde/scheikunde (NASK)	81,4%	8,9%	9,7%
Techniek	81,5%	8,9%	9,6%
Wiskunde	80,9%	10,5%	8,6%
Maatschappijleer	80,9%	11,3%	7,7%
Engels	87,0%	5,6%	7,5%

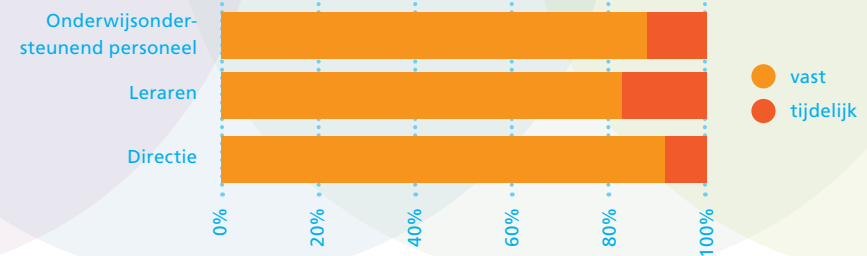
Aandeel bevoegd, benoembaar en onbevoegd gegeven lessen

voortgezet onderwijs 2014

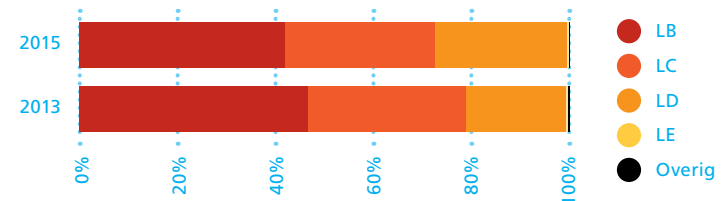
Type dienstverband personeel

voortgezet onderwijs in personen 2015

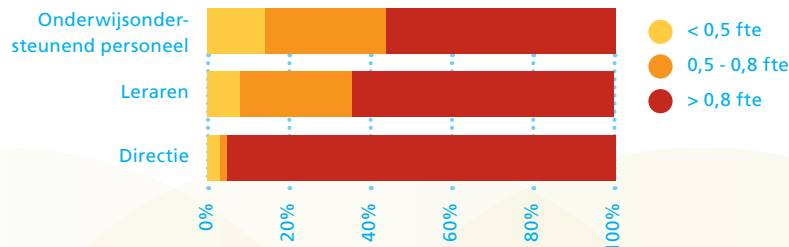
Functiemix leraren (aandeel leraren per salarisschaal in fte)

voortgezet onderwijs

Aanstellingsomvang personeel

voortgezet onderwijs in personen, 2015

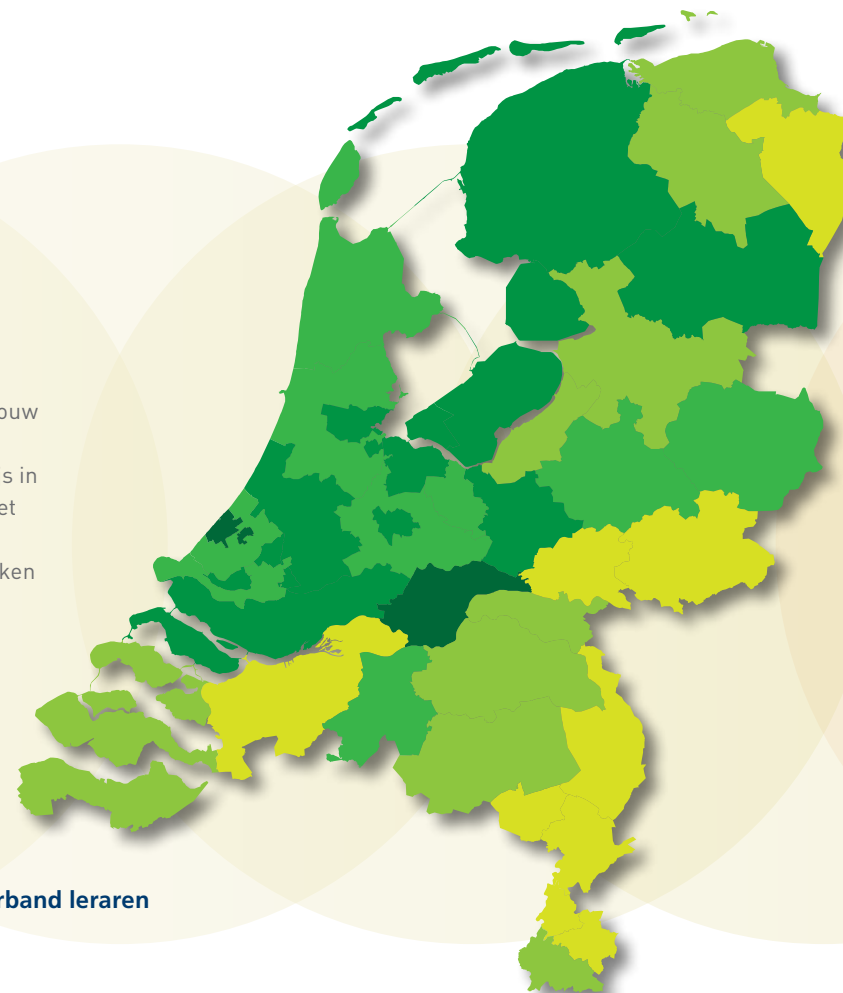
Met name in Randstad tijdelijke contracten

Zo'n 18 procent van de leraren in het voortgezet onderwijs heeft een tijdelijk dienstverband. Dit aandeel ligt hoger dan het aandeel directieleden en het aandeel ondersteuners met een tijdelijk dienstverband. Van het directiepersoneel heeft bijna 9 procent een tijdelijk dienstverband, van het onderwijsondersteunend personeel ruim 12 procent. In vergelijking met andere landen in Noordwest-Europa hebben leraren in onderbouw relatief vaak een tijdelijk contract [zie figuur A].

Tijdelijke dienstverbanden komen met name voor in de Randstad. Zo heeft minimaal 23 procent van de leraren in de regio Haaglanden een tijdelijk dienstverband. In Limburg komen tijdelijke dienstverbanden minder vaak voor. In Parkstad Limburg, Roermond en de Westelijke Mijnstreek heeft bijvoorbeeld minder dan 14 procent van de leraren een tijdelijk dienstverband [zie kaart 1].

Personeel werkt veel in deeltijd

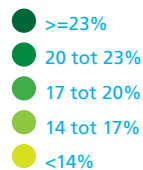
In Noordwest-Europa heeft gemiddeld zo'n 78 procent van het onderwijspersoneel in de onderbouw een fulltime contract. In Nederland is dit ruim 43 procent. Het personeel in het voortgezet onderwijs in Nederland werkt dus veel in deeltijd. Dit is over het algemeen een eigen keuze: 87 procent van het personeel geeft aan dat zij vrijwillig parttime werken [zie figuur B].

1

Aandeel tijdelijk dienstverband leraren

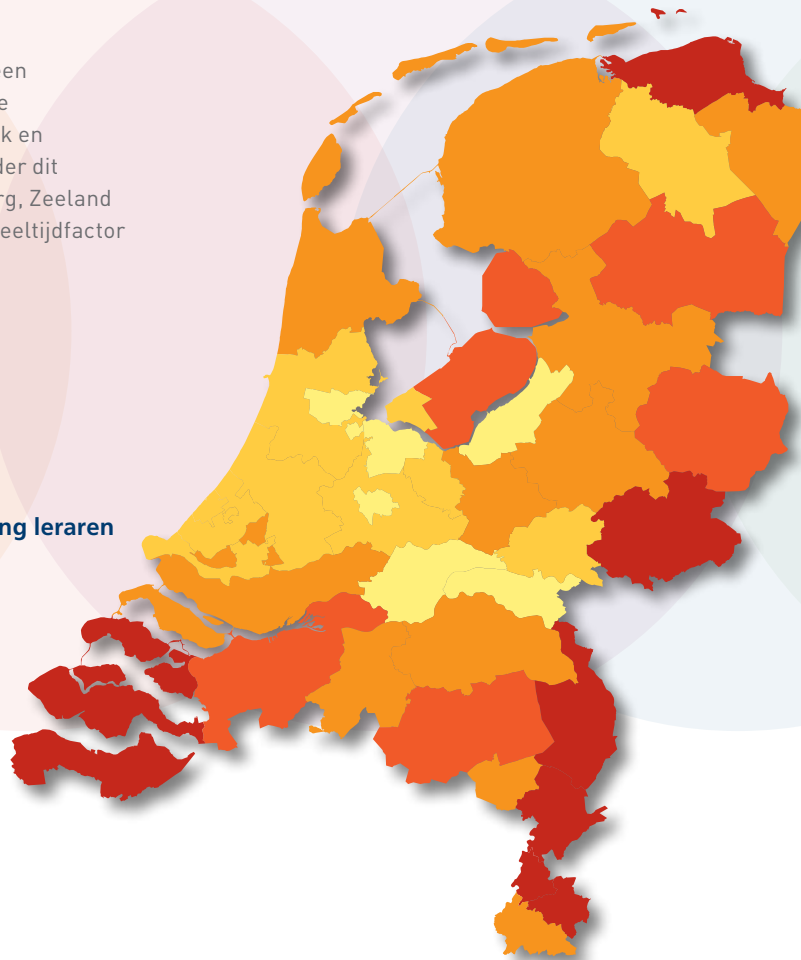
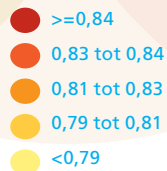
voortgezet onderwijs 2015

Het is met name het onderwijsondersteunend personeel dat in deeltijd werkt. Zo heeft 14 procent van het onderwijsondersteunend personeel in 2015 een aanstelling van minder dan 0,5 fte en heeft 30 procent een aanstelling van 0,5 – 0,8 fte. Het directiepersoneel werkt daarentegen nauwelijks in een kleine deeltijdbaai. Zo heeft 95 procent van het directiepersoneel een aanstellingsomvang van meer dan 0,8 fte.

Leraren werken gemiddeld op basis van een deeltijdfactor van 0,81 fte. In onder andere Amsterdam, Utrecht, Gooi- en Vechtstreek en Rivierenland ligt de deeltijdfactor iets onder dit landelijk gemiddelde. In delen van Limburg, Zeeland en Noord-Groningen ligt de gemiddelde deeltijdfactor juist iets boven het landelijk gemiddelde [zie kaart 2].

2 Gemiddelde aanstellingsomvang leraren voortgezet onderwijs 2015

NOORDWEST-EUROPA

A Aandeel leraren met vast contract onderbouw voortgezet onderwijs 2013

Denemarken	95,7%
Finland	76,9%
Nederland	84,0%
Noorwegen	87,1%
Zweden	89,1%
Engeland (VK)	93,6%
Vlaanderen (B)	83,2%
Noordwest-Europa	87,1%

B Contractomvang leraren onderbouw voortgezet onderwijs 2013

	Fulltime contract	Vrijwillig parttime
Denemarken	89,6%	86,3%
Finland	94,2%	55,2%
Nederland	43,4%	87,0%
Noorwegen	79,9%	84,8%
Zweden	78,3%	78,9%
Engeland (VK)	86,4%	89,7%
Vlaanderen (B)	74,7%	75,4%
Noordwest-Europa	78,1%	79,6%

C Beoordeling en feedback op huidige school onderbouw voortgezet onderwijs 2013

	Aandeel leraren dat nooit is beoordeeld	Aandeel leraren dat nooit feedback heeft ontvangen
Denemarken	9,0%	22,3%
Finland	25,9%	36,9%
Nederland	2,4%	6,1%
Noorwegen	5,9%	16,2%
Zweden	3,6%	32,5%
Engeland (VK)	0,0%	0,9%
Vlaanderen (B)	2,1%	14,3%
Noordwest-Europa	7,0%	18,5%

Grootste deel leraren in schaal LB

De functiemix is de verdeling van leraren (in fte's) over de verschillende salarisschalen. Schoolbesturen krijgen middelen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om leraren promotie te kunnen geven. Door deze maatregel komen meer leraren in hogere salarisschalen. De doelstellingen voor de versterking van de functiemix in het voortgezet onderwijs verschillen voor scholen binnen en buiten de Randstad.

Ruim vier op de tien leraren bevond zich in 2015 in schaal LB, 31 procent in schaal LC en 27 procent in schaal LD. Ter vergelijking, in 2013 kwamen deze percentages nog uit op respectievelijk 47 procent, 32 procent en 21 procent. Dit betekent dat de afgelopen jaren met name meer leraren in salarisschaal LD zijn gekomen.

Beperkt deel leraren heeft nooit feedback ontvangen

In de Lerarenagenda is afgesproken dat leraren in het voortgezet onderwijs in 2020 minimaal één keer per jaar een functioneringsgesprek hebben. Het functioneringsgesprek, bedoelt om de dialoog met de leidinggevende aan te gaan over het functioneren, wordt gezien als onderdeel van professioneel HRM-beleid op scholen. Op dit moment wordt het functioneringsgesprek nog niet op elke school toegepast. Dit geldt ook voor het geven van feedback. Zo blijkt uit internationaal onderzoek dat zo'n 6 procent van alle Nederlandse leraren in de onderbouw nog nooit feedback heeft ontvangen op de huidige school. Gemiddeld geeft ruim 18 procent van de leraren in Noordwest-Europa aan nog nooit feedback te hebben ontvangen [zie figuur 4].

Merendeel lessen wordt bevoegd gegeven

Goed onderwijs valt of staat met de kwaliteit van het personeel. Om de kwaliteit van het onderwijs te borgen, is in het Nationaal Onderwijsakkoord afgesproken dat in 2017 elke onderwijsgevende bevoegd is voor het onderwijs dat hij of zij geeft. Van alle lessen waarvoor een bevoegdheid kan worden vastgesteld, werd in 2014 88,2 procent bevoegd gegeven. De overige lessen worden benoembaar (6,2 procent) of onbevoegd (5,6 procent) gedoceerd. Personen die benoembaar lesgeven, zijn veelal in opleiding. Ook kunnen zij onderbevoegd zijn. Dit betekent dat zij een eerstegraads les geven met een tweedegraads bevoegdheid voor dat vak. Lessen worden onbevoegd gegeven in situaties waarin noch sprake is van bevoegdheid, noch van benoembaarheid.

Wvo kent hoogste aandeel bevoegd gegeven lessen

Tussen de verschillende onderwijstypes, vakken en regio's zijn verschillen zichtbaar in het aandeel bevoegd gegeven lessen. Zo kent het vmbo met bijna 85 procent het laagste aandeel bevoegd gegeven lessen en het vwo met 93 procent het hoogste. Op het vmbo wordt ook relatief vaak onbevoegd lesgegeven (8,4 procent), terwijl op de havo relatief veel benoembaar wordt lesgegeven (7,9 procent).

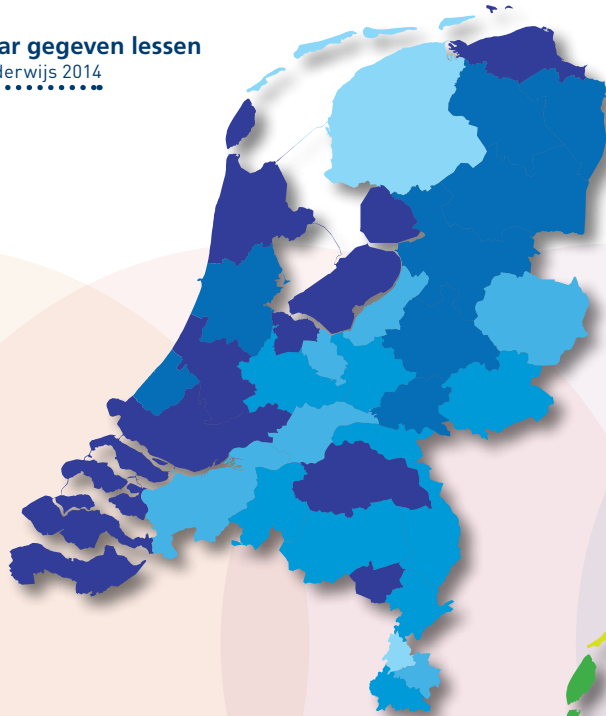
Lessen in lichamelijke opvoeding (99 procent), Frans (94,3 procent) en geschiedenis (93,8 procent) worden naar verhouding vaak bevoegd gegeven. Het combinatievak Natuurkunde/scheikunde wordt daarentegen juist vaak onbevoegd gegeven (9,7 procent). Ook andere technische vakken zoals techniek (9,6 procent), wiskunde (8,6 procent) en natuurkunde (6,1 procent) worden relatief vaak onbevoegd gegeven. De link tussen onbevoegd lesgeven en een tekort aan bevoegd personeel ligt bij tekortvakken zoals natuurkunde en natuurkunde/scheikunde voor de hand. Echter, deze link is niet bij alle vakken zomaar te leggen.

Hoogste aandeel onbevoegd gegeven lessen in Rivierenland

Ook per regio zijn verschillen in het aandeel bevoegd gegeven lessen. De hoogste percentages bevoegd gegeven lessen zijn te vinden in delen van Limburg, waar tussen de 93 en bijna 94 procent van de lessen bevoegd wordt gegeven [zie kaart 4]. In de regio Rivierenland worden juist relatief veel lessen onbevoegd gegeven. In totaal gaat het in deze regio om bijna 10 procent van de lessen. Ook in de regio's Rijnmond en de Vallei worden, in vergelijking met andere regio's, veel lessen onbevoegd gegeven [zie kaart 5].

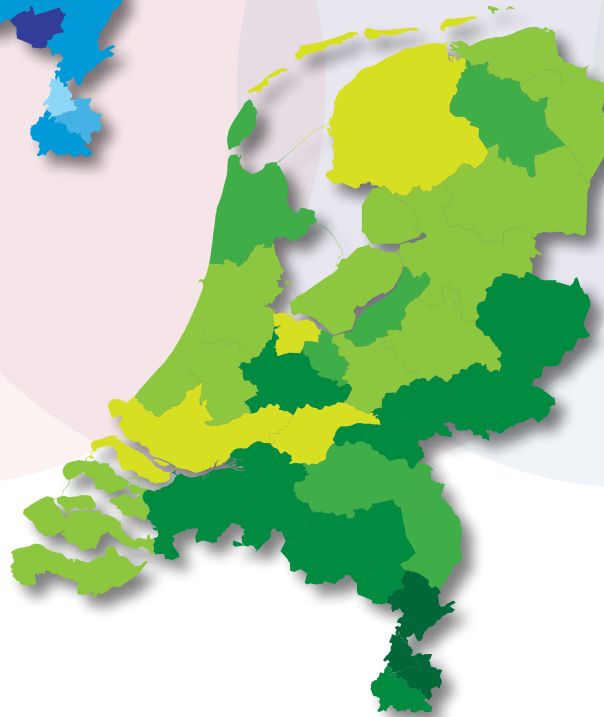
3 Benoembaar gegeven lessen voortgezet onderwijs 2014

- $\geq 7\%$
- 6-7%
- 5-6%
- 4-5%
- $< 4\%$

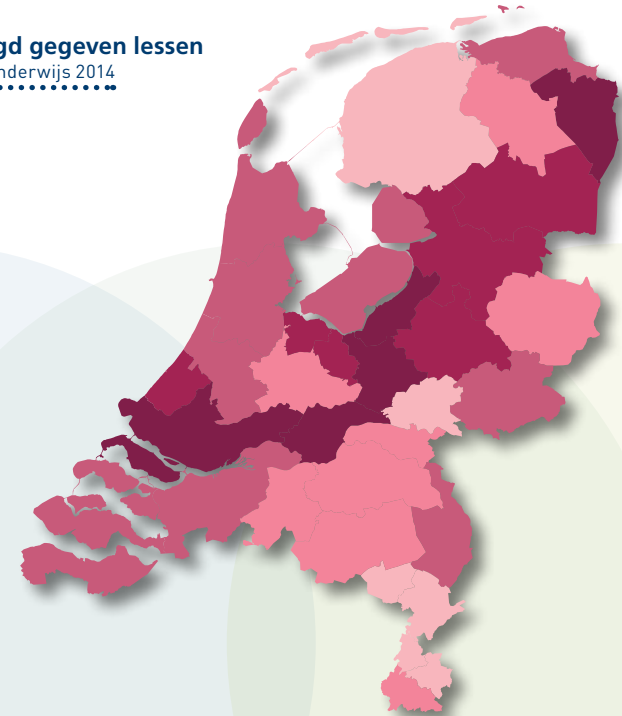
4 Bevoegd gegeven lessen voortgezet onderwijs 2014

- 91 tot 94%
- 89 tot 91%
- 88 tot 89%
- 86 tot 88%
- $< 86\%$

5 Onbevoegd gegeven lessen voortgezet onderwijs 2014

- $\geq 7\%$
- 6-7%
- 5-6%
- 4-5%
- $< 4\%$

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Etalagebestanden personeel voortgezet onderwijs, DUO
- Functiemix, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op www.functiemix.minocw.nl
- IPTO: vakken en bevoegdheden, CentERdata in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2013 - Nationaal rapport Nederland, Eva van der Boom en Mirjam Stuivenberg in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Routes naar het leraarschap

Het merendeel van de studenten volgt een hbo-bachelor lerarenopleiding

Van alle studenten uit het cohort 2014 is zo'n 18 procent na 1 jaar uitgevallen

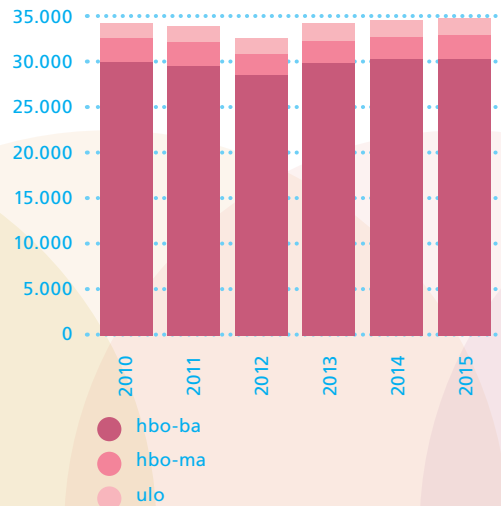
Studenten volgen met name een voltijd-opleiding

De lerarenopleidingen zijn traditioneel de belangrijkste leverancier van nieuwe leraren. Zij spelen dan ook een belangrijke rol op de arbeidsmarkt. Het aanbod aan leraren bestaat echter niet enkel uit pas afgestudeerden. Ook de stille reserve en zij-instroom zorgen bijvoorbeeld voor aanbod aan leraren. Het aantal studenten dat een lerarenopleiding volgt stijgt langzaam, maar studenten volgen niet altijd de opleidingen waar behoefte aan is.

Dit hoofdstuk brengt in beeld hoe de route naar het leraarschap via de lerarenopleidingen verloopt. Hiervoor wordt ingegaan op de instroom in de lerarenopleidingen, de opleidingen zelf, het aantal gediplomeerden en het beroepsrendement van de lerarenopleidingen.

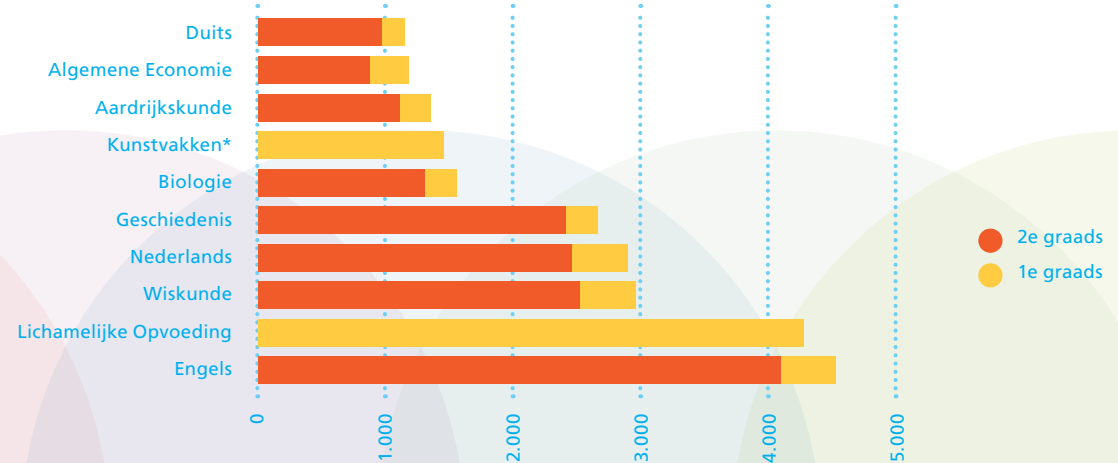
Aantal studenten lerarenopleidingen

voortgezet onderwijs 2010-2015

Top 10 lerarenopleidingen (aantal studenten)

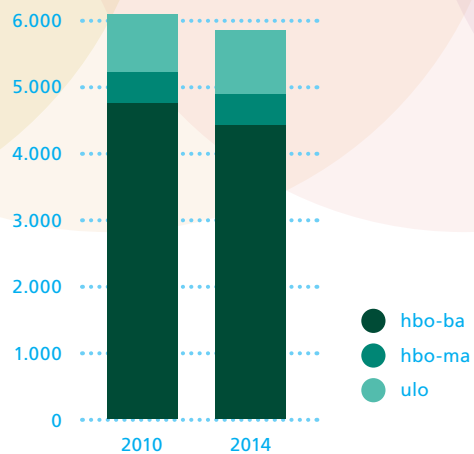
voortgezet onderwijs 2015

* De bacheloropleidingen kunstvakken geven een bevoegdheid om les te geven in het eerstegraads en tweede graads gebied (ongegradeerde opleidingen)

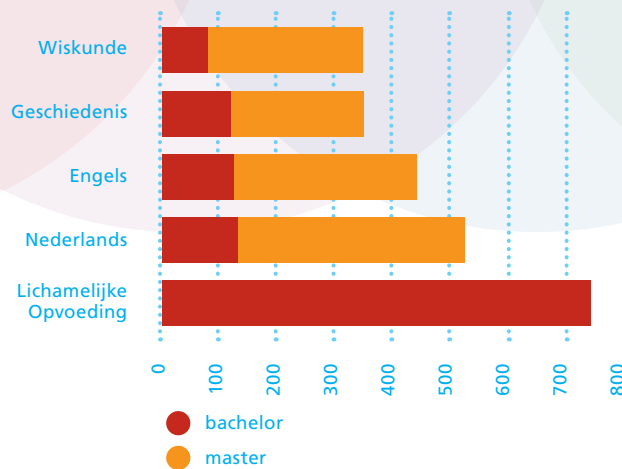
Aantal gediplomeerden lerarenopleidingen

voortgezet onderwijs 2010 tov 2014

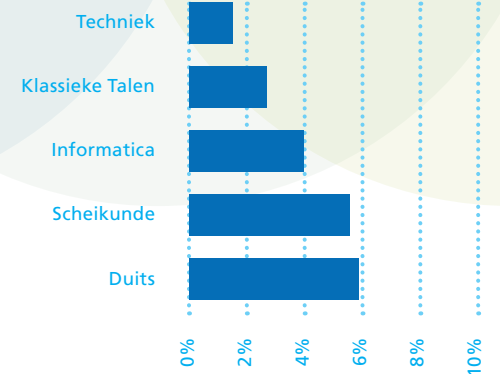
Top 5 lerarenopleidingen aantal gediplomeerden

voortgezet onderwijs 2014

Ratio gediplomeerden lerarenopleidingen / werkgelegenheid in fte (top 5 laagste ratio)

voortgezet onderwijs 2014

Lichte stijging aantal studenten

Het aantal studenten dat kiest voor een lerarenopleiding is tussen 2010 en 2015 met bijna 2 procent gestegen. In 2015 volgen bijna 35.000 studenten een lerarenopleiding. Het aantal studenten is onder andere toegenomen in de grote steden en de Randstad, maar ook in andere delen van het land is een stijging zichtbaar. In delen van Limburg, Brabant en in Flevoland is het aantal studenten in deze periode juist afgenomen, in sommige gebieden met meer dan 10 procent [zie kaart 1]. De komende jaren zal het aantal studenten aan de lerarenopleidingen naar verwachting licht dalen.

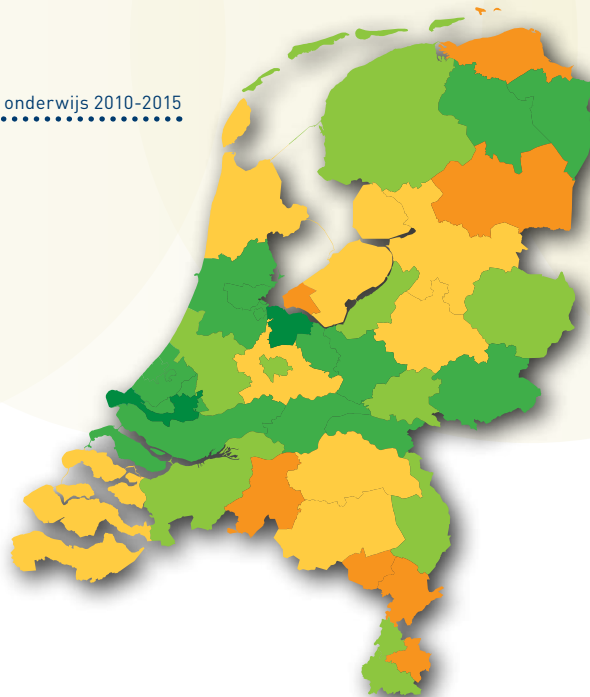
Engels en lichamelijke opvoeding populair

De meeste studenten die gekozen hebben voor een lerarenopleiding volgen de opleiding tot leraar Engels (13 procent), lichamelijke opvoeding (12 procent) of wiskunde (9 procent). Frans (2 procent), scheikunde (2 procent) en Klassieke talen zoals Latijn/Grieks (minder dan 1 procent) zijn minder populair. Het merendeel van de studenten, zo'n 64 procent, volgt een voltijd opleiding. Opleidingen worden met name gevolgd in het tweedegraads vakgebied: tweedegraads opleidingen (hbo-bachelor) zijn dan ook populairder dan eerstegraads (hbo-master en ulo) opleidingen. In gebieden waar een ulo

gevestigd is, zoals Centraal-Groningen, Utrecht en Amsterdam, zijn naar verhouding de meeste eerstegraads studenten (minimaal 17 procent). Onder andere in Flevoland, Friesland en Noord-Limburg is het aandeel eerstegraads studenten beperkt. In deze regio's volgt tussen de 6 en 9 procent van de studenten een eerstegraads lerarenopleiding [zie kaart 2].

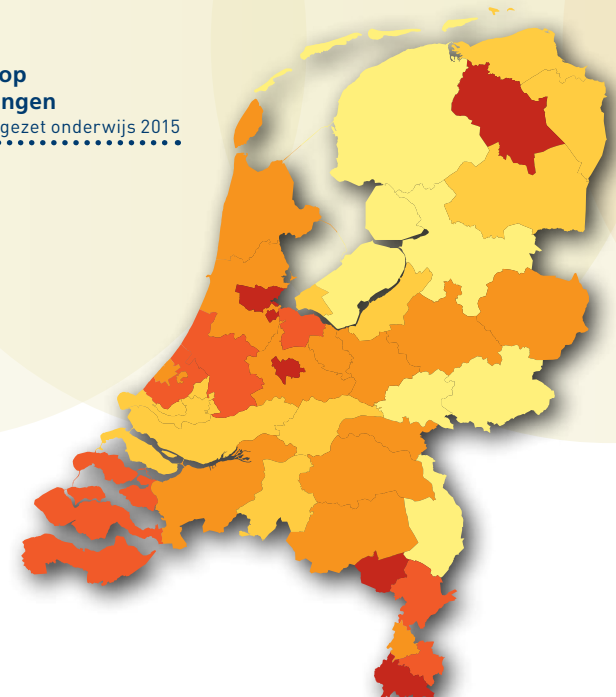
1 Aantal studenten
lerarenopleidingen voortgezet onderwijs 2010-2015

- groei: $\geq 15\%$
- groei: 5-15%
- groei: $< 5\%$
- daling: $< 10\%$
- daling: $\geq 10\%$

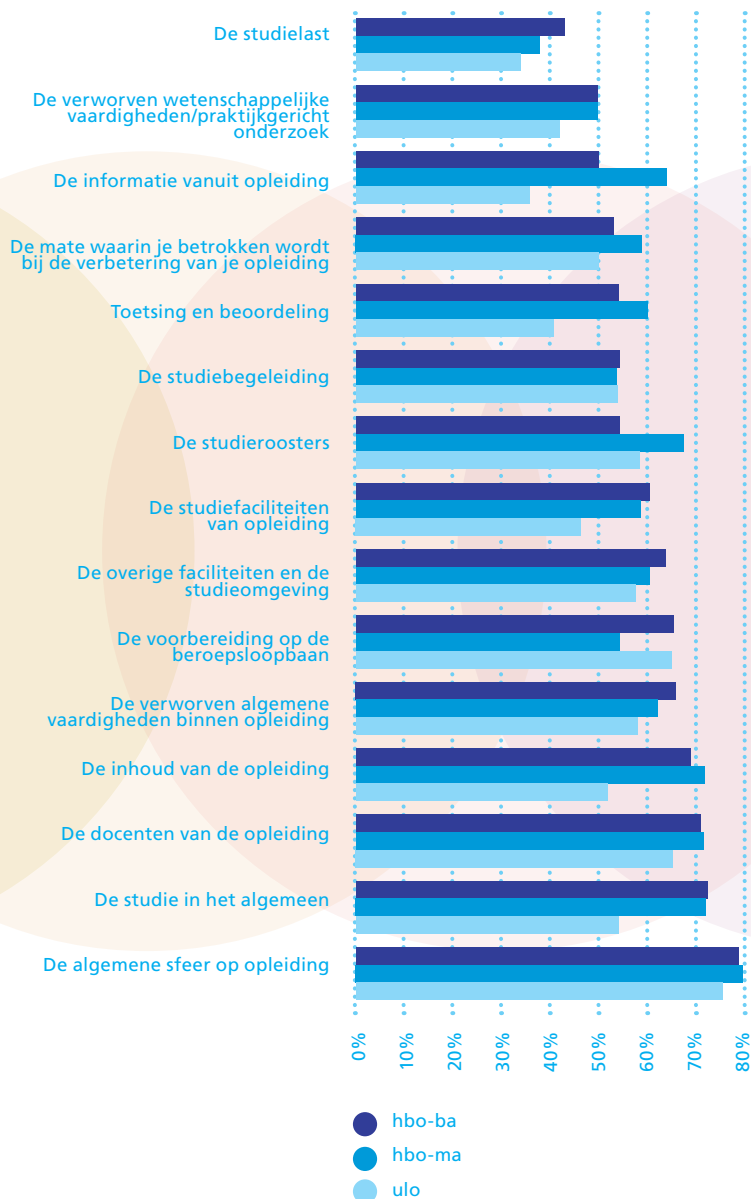
2 Aandeel studenten op eerstegraadsopleidingen
lerarenopleidingen voortgezet onderwijs 2015

- $\geq 17\%$
- 15 tot 17%
- 12 tot 15%
- 9 tot 12%
- 6 tot 9%

Tevredenheid studenten lerarenopleidingen

voortgezet onderwijs (Nationale Studenten Enquête) 2016

Studenten redelijk tevreden met opleiding

Studenten zijn redelijk tevreden met de lerarenopleiding die zij volgen. Zo geeft 72,5 procent van de hbo-bachelor studenten aan tevreden te zijn met de lerarenopleiding die zij volgen. Dit aandeel ligt iets hoger dan het aandeel hbo-master studenten dat aangeeft tevreden te zijn (72,2 procent). Studenten aan de universitaire lerarenopleidingen zijn het minst te spreken over de studie: zo'n 54 procent van deze studenten geeft aan tevreden te zijn over de studie. Studenten zijn met name tevreden over de algemene sfeer op de opleiding en de docenten van de opleiding. Het minst tevreden zijn zij over de studielast.

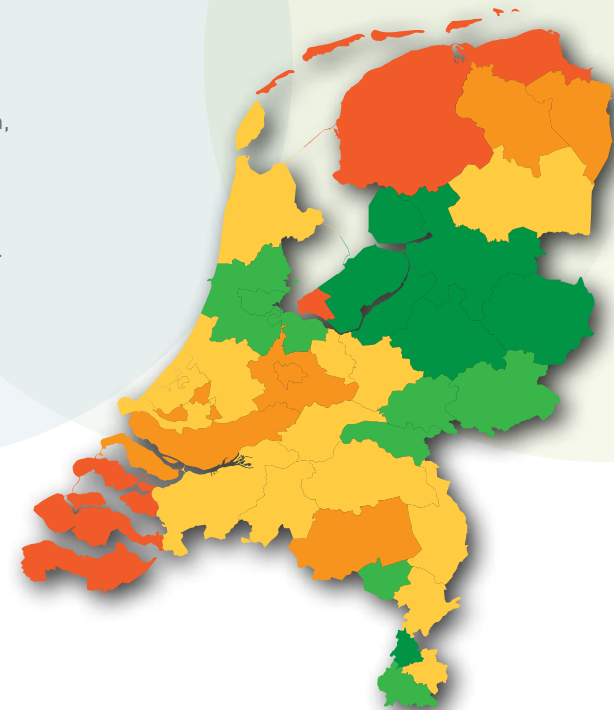
Tweedegraads gediplomeerden in meerderheid

In 2014 zijn ruim 5.800 studenten afgestudeerd aan een tweede- of eerstegraads lerarenopleiding. Dit is zo'n 4 minder dan in 2010, toen ruim 6.000 studenten hun diploma haalden. In Friesland, Noord-Groningen, Zeeland en Almere is het aantal gediplomeerden in deze periode het sterkst afgenomen. In onder meer Stedendriehoek en Twente is het aantal gediplomeerden nog wel toegenomen [zie kaart 3].

Het merendeel van de studenten, zo'n 76 procent, heeft in 2014 een diploma in het tweedegraads vakgebied gehaald. Zo'n 16 procent van de studenten rondde een universitaire lerarenopleiding af en 8 procent een hbo-master. De meeste studenten studeren af als leraar lichamelijke opvoeding (746 studenten), Nederlands (528 studenten) of Engels (444 studenten). Wanneer we het aantal gediplomeerden per vak afzetten tegen de werkgelegenheid (in fte), zijn voor de vakken lichamelijke opvoeding en geschiedenis de meeste gediplomeerden beschikbaar. Dit zijn juist vakken waar de vraag naar leraren op dit moment beperkt is. Voor de vakken techniek, Klassieke Talen en scheikunde is het aantal gediplomeerden juist beperkt, terwijl voor deze vakken meer vraag is.

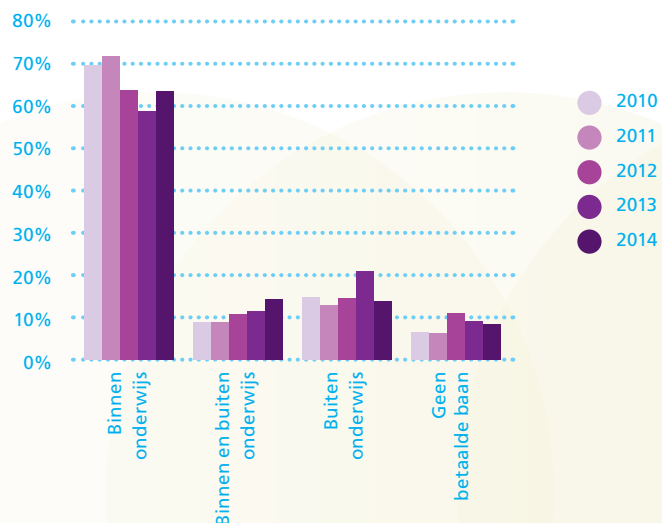
3 Aantal gediplomeerden lerarenopleidingen voortgezet onderwijs 2010-2014

- groeï: ≥10%
- groeï: 0-10%
- daling: <10%
- daling: 10-15%
- daling: >15%

Arbeidsmarktpositie pas afgestudeerde leraren

½ jaar na afstuderen, alumni lerarenopleidingen voortgezet onderwijs cohort 2010-2014

Baankansen verschillen per vak

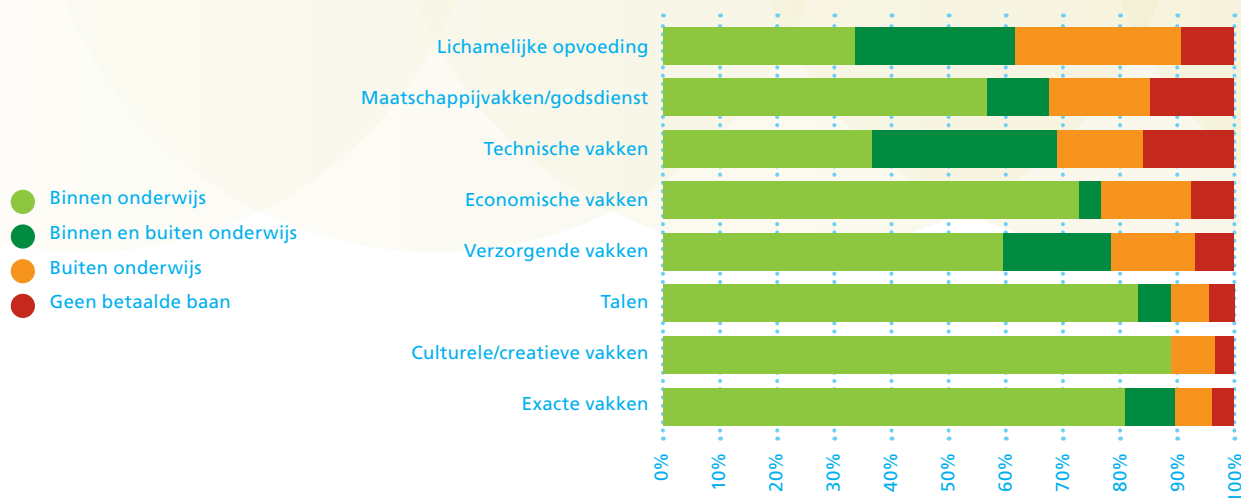
Afgestudeerden aan de lerarenopleiding vinden de afgelopen jaren minder eenvoudig een baan in het onderwijs. Van alle studenten die in 2014 zijn afgestudeerd aan een lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs, had ruim 63 procent een half jaar na afstuderen een baan in het onderwijs. Onder afgestudeerden uit 2010 was dit nog bijna 70 procent. Wel is het beroepsrendement in vergelijking met het cohort afgestudeerden uit 2013 weer licht aan het stijgen. Zo'n 14 procent van de afgestudeerden uit het cohort 2014 werkt buiten het onderwijs, terwijl ruim 8 procent geen betaalde baan heeft.

Afgestudeerden in een exact vak of een taal werken een half jaar na afstuderen relatief vaak in het onderwijs. Afgestudeerden lichamelijke opvoeding vinden het minst eenvoudig een baan in het onderwijs. Veel starters beginnen met een tijdelijk contract. Dit geldt met name voor leraren lichamelijke opvoeding en voor de maatschappijvakken en godsdienst. Het aandeel vaste contracten is het hoogst onder afgestudeerden in een exact vak, een taal of een technisch vak.

In Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland zijn afgestudeerden het meest vaak werkzaam in het onderwijs. In deze provincies is tussen de 84 en 87 procent van de alumni uit het cohort 2014 werkzaam in het onderwijs. In Zeeland en Limburg ligt het rendement het laagst. In deze provincies werkt minder dan 75 procent van de alumni in het onderwijs [zie kaart 4].

Arbeidsmarktpositie pas afgestudeerde leraren, naar vakgebied

½ jaar na afstuderen, alumni lerarenopleidingen voortgezet onderwijs cohort 2014

Op weg naar 100 procent begeleiding

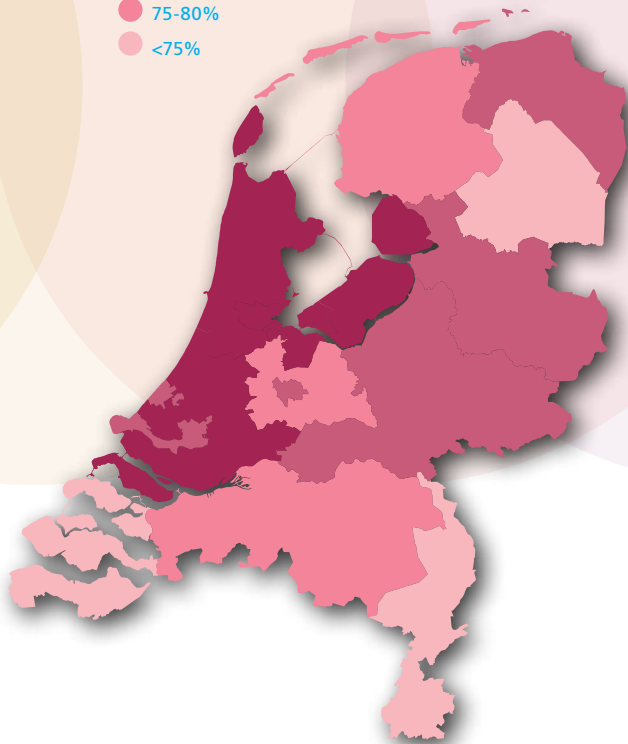
Begeleiding zorgt ervoor dat startende leraren hun vaardigheden en kennis verder kunnen verdiepen en zich kunnen ontwikkelen als professional. Begeleiding draagt ook bij aan het voorkomen van uitval van startende leraren. In de Lerarenagenda is daarom de ambitie vastgelegd dat alle startende leraren in 2020 de begeleiding horen te krijgen die zij nodig hebben om hun werk te kunnen doen.

4

Beroepsrendement

cohort 2014, % werkzaam in onderwijs

- 84-87%
- 80-84%
- 75-80%
- <75%

Uit internationaal onderzoek (Talis 2013) blijkt dat Nederlandse leraren in de onderbouw vaker deelnemen aan inwerkprogramma's dan gemiddeld in Noordwest-Europa (46 procent versus 33 procent). In het Verenigd Koninkrijk neemt ruim driekwart van de leraren deel aan een inwerkprogramma, in Noorwegen slechts 10 procent [zie figuur A]. De begeleiding is bovendien niet voor elke leraar hetzelfde. Zo krijgen starters met een invalbaan in Nederland minder vaak en minder intensief begeleiding dan hun collega's met een reguliere baan.

Als er begeleiding is, wordt deze vaak gegeven door een ervaren docent uit de vaksectie of een mentor of coach. Ook komen startende leraren regelmatig in een groep bijeen. Startende leraren worden tijdens de begeleiding met name op de hoogte gebracht van het organisatorisch reilen en zeilen van de school. Ook krijgen zij vaak begeleiding in de omgang met leerlingen en in orde houden in de klas.

NOORDWEST-EUROPA

Aanbod en deelname inwerkprogramma

onderbouw voortgezet onderwijs 2013

	Inwerkprogramma aangeboden op school*	Deelname leraren inwerk- programma**
Nederland	93,3%	45,6%
Vlaanderen (B)	93,3%	42,5%
Engeland (VK)	94,3%	75,8%
Denemarken	55,7%	26,6%
Finland	52,6%	16,3%
Noorwegen	28,9%	10,3%
Zweden	29,8%	10,7%
Noordwest-Europa	64,0%	32,6%

* Volgens schoolleiders

** Volgens leraren

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Bbo-rom bestanden, DUO
- Kennisbank Feiten en cijfers, Vereniging Hogescholen
- Stamos, www.stamos.nl
- Feiten & cijfers, VSNU
- Loopbaanmonitor, CentERdata en MOOZ
- Onderzoek in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Referentieraming 2015, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2013 - Nationaal rapport Nederland, Eva van der Boom en Mirjam Stuivenberg in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Nationale Studenten Enquête 2016, Studiekeuze123

Verzuim en sociale zekerheid

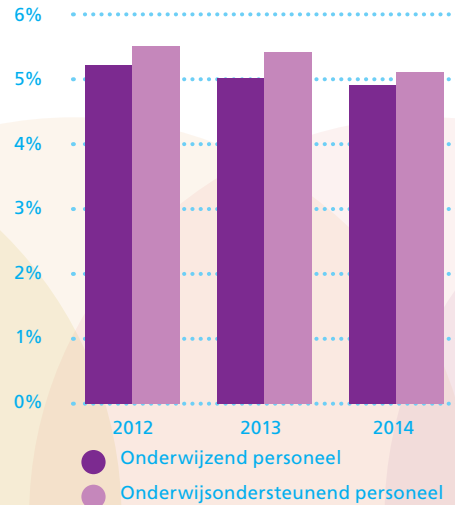

Het aantal nieuwe WW-uitkeringen neemt na 2013 af

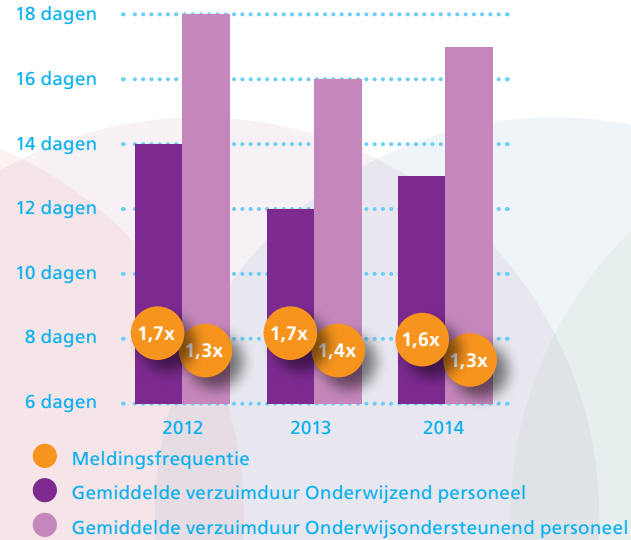
Bij werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ziekte heeft personeel in het voortgezet onderwijs recht op wettelijke voorzieningen. Daarnaast kunnen zij, onder bepaalde voorwaarden, aanspraak maken op een bovenwettelijke uitkering.

Dit hoofdstuk brengt in beeld in hoeverre personeel in het voortgezet onderwijs gebruik maakt van deze voorzieningen, zoals WW-uitkeringen en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Ook wordt in kaart gebracht hoe hoog het ziekteverzuim in de sector is. Hieruit blijkt dat het ziekteverzuim in de sector de afgelopen jaren licht is gedaald, terwijl het aantal WIA-uitkeringen en WW-uitkeringen is toegenomen. Wel lijkt het aantal WW-uitkeringen over het hoogste punt heen.

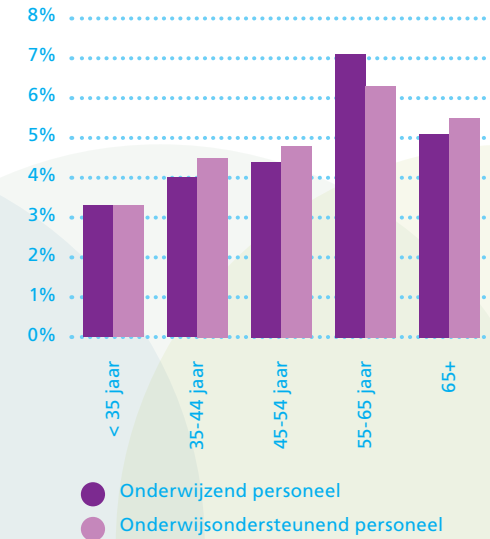
Verzuimpercentage
voortgezet onderwijs 2014

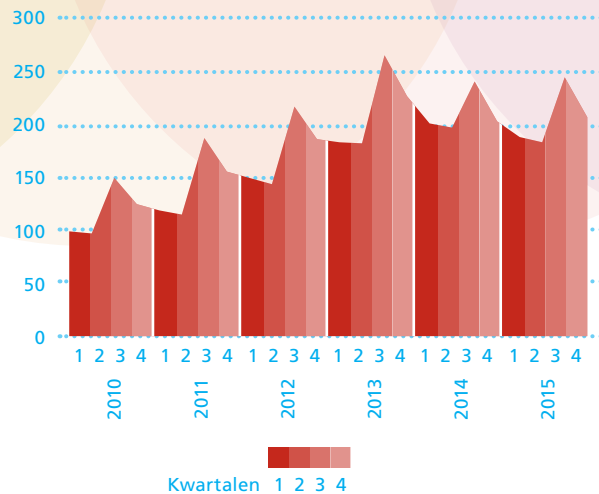
Meldingsfrequentie en gemiddelde verzuimduur
voortgezet onderwijs 2014

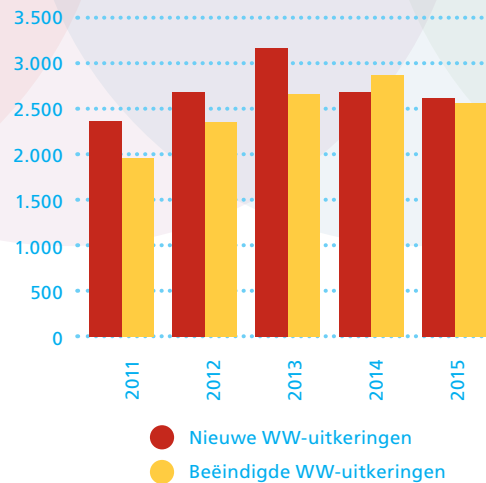
Ziekteverzuimpercentage naar leeftijd
voortgezet onderwijs 2014

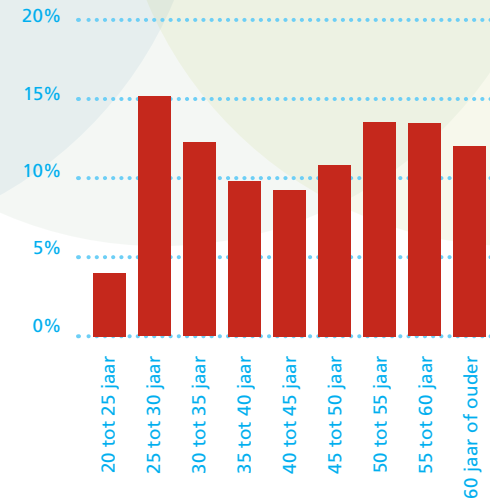
Ontwikkeling aantal WW'ers
voortgezet onderwijs (Index 2010 Q1 = 100)

Nieuwe en beëindigde WW-uitkeringen
voortgezet onderwijs

Nieuwe WW-uitkeringen naar leeftijd
voortgezet onderwijs 2015

Ziekteverzuim neemt af

Het ziekteverzuim onder het onderwijzend personeel (inclusief directie) is de afgelopen jaren licht teruggelopen. Kwam het verzuimpercentage in 2012 nog uit op 5,2 procent, in 2014 is dit teruggelopen tot 4,9 procent. Het onderwijsondersteunend personeel verzuimt met een verzuimpercentage van 5,1 procent iets meer dan het onderwijzend personeel. Echter, ook dit percentage is de afgelopen jaren afgenomen. Personeel in het voortgezet onderwijs verzuimt minder dan personeel in bijvoorbeeld het primair onderwijs.

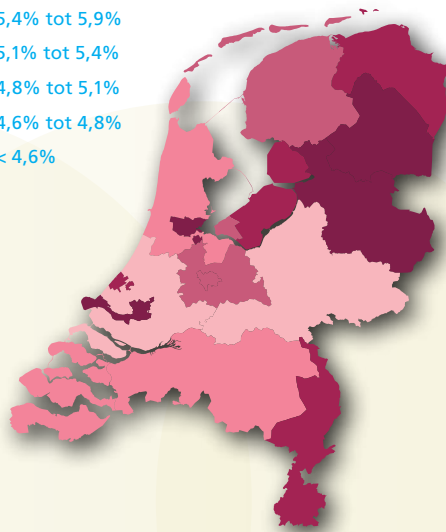
Kijkend naar de kenmerken van personen die verzuimen, valt op dat het verzuimpercentage toeneemt naarmate het personeel ouder wordt. Het verzuim ligt het hoogst onder 55 – 65 jarigen. Ook verzuimt ouder personeel gemiddeld meer dagen. Wel melden zij zich minder vaak ziek. De ervaren werkdruk wordt vaak als oorzaak van het verzuim genoemd. De werkdruk lijkt vooral toe te schrijven aan de mate van emotionele belasting in het werk.

Hoogste verzuim in grote steden en noorden

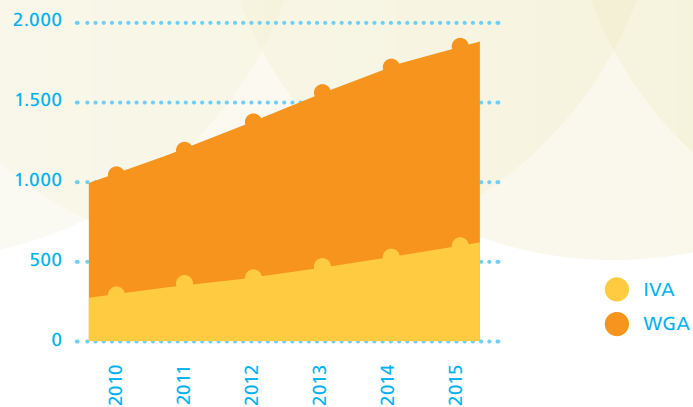
De mate waarin het personeel zich ziek meldt, verschilt per regio. Zo is het verzuimpercentage onder het onderwijzend personeel het hoogst in de grote steden en het noorden van Nederland. Amsterdam kent bijvoorbeeld een verzuimpercentage van 5,9 procent en Rotterdam van 5,4 procent. Het onderwijzend personeel in de G4 meldt zich bovendien relatief vaak ziek. Onderwijzend personeel in Gelderland en Zuid-Holland (exclusief Rotterdam en Den Haag) verzuimt het minst: in deze regio's komt het verzuim in 2014 uit op 4,5 procent [zie kaart 1].

1 Ziekteverzuimpercentage onderwijzend personeel voortgezet onderwijs 2014

- 5,4% tot 5,9%
- 5,1% tot 5,4%
- 4,8% tot 5,1%
- 4,6% tot 4,8%
- < 4,6%

Ontwikkeling aantal WIA-uitkeringen voortgezet onderwijs (op 31 december)

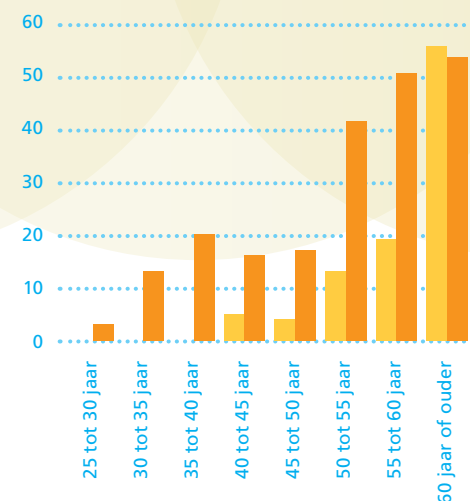

Sterke toename WIA-uitkeringen

Werknemers die ziek worden en na twee jaar ziekte ten minste 35 procent arbeidsongeschikt zijn, kunnen aanspraak maken op een WIA-uitkering. De WIA bestaat uit twee regelingen, afhankelijk van de vraag of iemand wel of niet kan werken na ziekte: de Regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en de Inkomensvoorziening Volledig en duurzaam Arbeidsgeschikten (IVA).

Het aantal WGA-uitkeringen in het voortgezet onderwijs is tussen 2010 en 2015 toegenomen van 733 uitkeringen in 2010 naar 1.284 uitkeringen in 2015. Ook het aantal IVA-uitkeringen is flink gestegen, van 277 in 2010 naar 630 in 2015. Deze stijging is niet uniek: ook in andere onderwijssectoren is het aantal WIA-uitkeringen toegenomen. Nieuwe WGA- en IVA-uitkeringen worden in het voortgezet onderwijs met name toegekend aan personen van 55 jaar of ouder.

Nieuwe WIA-uitkeringen naar leeftijd voortgezet onderwijs 2015

Het personeel in de provincies Zeeland, Limburg en Utrecht ontvangt naar verhouding het meest vaak een WGA-uitkering. In Flevoland en Groningen is het aantal WGA-uitkeringen, afgezet tegen het aantal werkzame personen, juist relatief laag. Ook IVA-uitkeringen komen in 2014 naar verhouding relatief veel voor in Zeeland en Limburg [zie kaarten 2 en 3].

2 Aantal WGA uitkeringen per 1.000 werkzame personen

- $\geq 15\%$
- 13,5 tot 15%
- 11,5 tot 13,5%
- 9,5 tot 11,5%
- $< 9,5\%$

Stijging aantal nieuwe WW-uitkeringen

Het aantal nieuwe WW-uitkeringen in het voortgezet onderwijs is de afgelopen jaren eveneens toegenomen. Zijn er in 2011 nog 2.345 nieuwe WW-uitkeringen toegekend, in 2015 is dit aantal toegenomen tot 2.604. Wel is het aantal nieuwe WW-uitkeringen sinds 2013 weer aan het afnemen. WW-uitkeringen worden, vanwege de dynamiek van het schooljaar, vooral in het derde kwartaal toegekend. Het zijn met name jongeren en ouderen die aanspraak maken op deze uitkeringen. Jongeren bepalen ook een groot deel van de uitstroom uit de WW. Mogelijk speelt het korte WW-recht dat zij hebben opgebouwd vanwege hun beperkte arbeidsverleden hier een rol in.

3 Aantal IVA uitkeringen per 1.000 werkzame personen

- $\geq 8,6\%$
- 6,6 tot 8,6%
- 5,6 tot 6,6%
- 4,6 tot 5,6%
- $< 4,6\%$

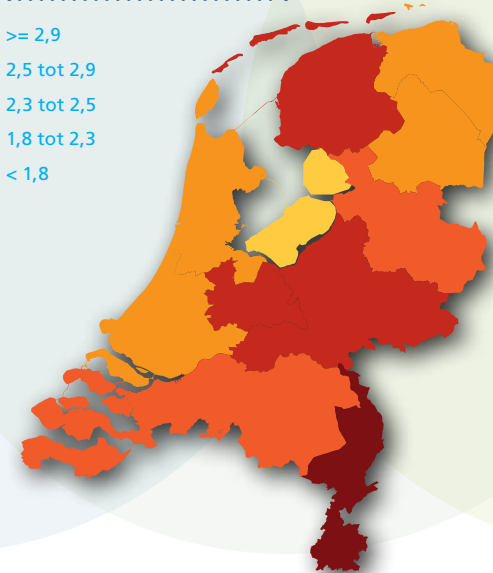

Meeste WW'ers in Limburg

Evenals de ontwikkeling van het aantal leerlingen en de werkgelegenheid kenmerkt het gebruik van WW-uitkeringen zich ook door regionale verschillen. Als we het aantal WW-uitkeringen in de regio afzetten tegen de werkgelegenheid, blijkt dat in de provincie Limburg de meeste WW'ers zijn. Deze regio heeft de afgelopen jaren al te maken gehad met een dalend aantal leerlingen. In Flevoland zijn naar verhouding de minste WW'ers [zie kaart 4].

4 Aantal WW'ers WW per 100 werkzame personen

- $\geq 2,9$
- 2,5 tot 2,9
- 2,3 tot 2,5
- 1,8 tot 2,3
- $< 1,8$

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Kennisbank Openbaar Bestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Verzuimonderzoek PO en VO 2014, DUO

Tevreden werken in het voortgezet onderwijs

Personeel neemt vooral deel aan vakinhoudelijke opleidingen of aan trainingen/opleidingen gericht op vaardigheden

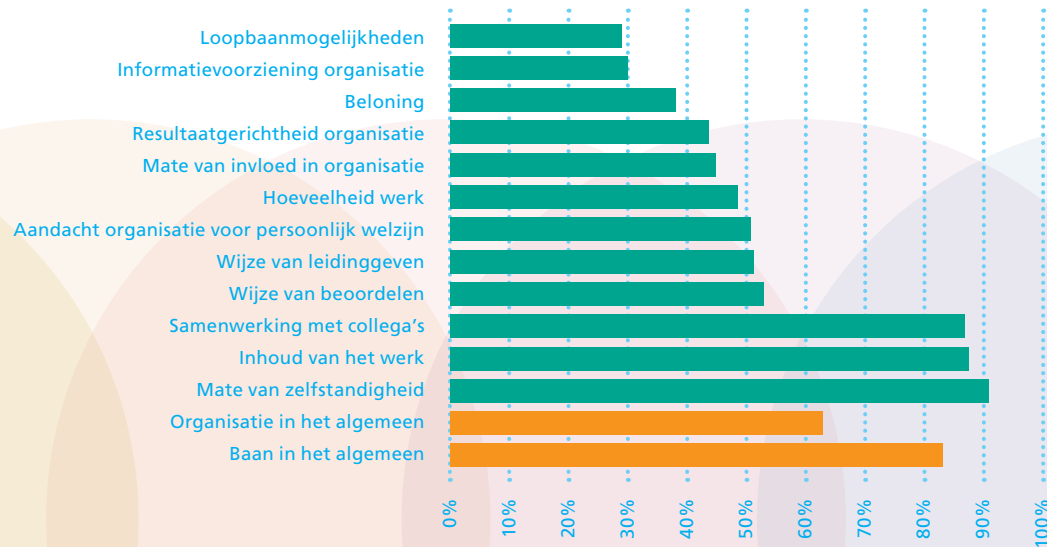
Opleidingen en trainingen worden met name gevolgd om taken en werkzaamheden binnen de functie beter uit te kunnen voeren

► Tevreden en bevlogen medewerkers zijn voor elke schoolorganisatie, maar ook voor de sector als geheel van belang. Beiden hebben namelijk een positief effect op de prestaties van het onderwijspersoneel. Het personeel in het voortgezet onderwijs is over het algemeen bevlogen en tevreden met hun werk, maar wel kritisch over de regeldruk in de sector.

Dit hoofdstuk gaat in op tevreden werken in het voortgezet onderwijs. Hoe tevreden is het personeel in de sector? In hoeverre zijn zij bevlogen, ervaren zij regeldruk en hoe beoordelen zij hun vakmanschap?

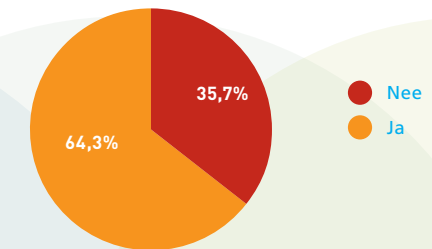
Tevredenheid personeel met baanaspecten

voortgezet onderwijs 2014

Deelname aan opleiding of training

voortgezet onderwijs 2014

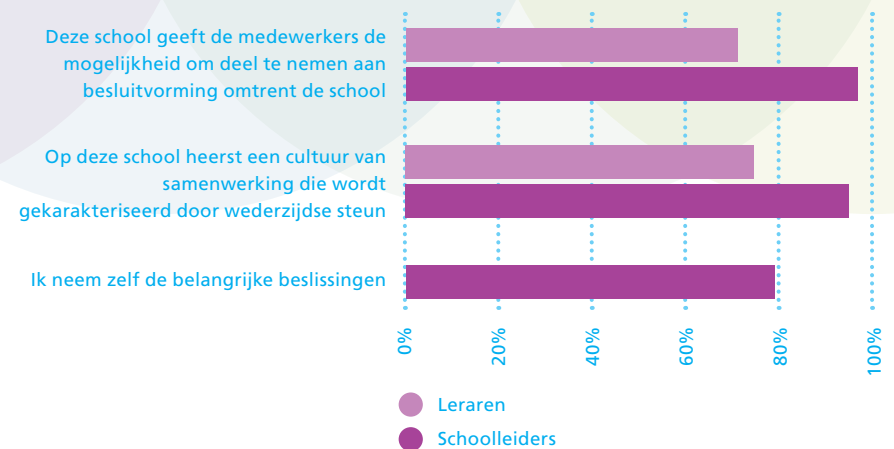
Oordeel over bevologenheid

% (helemaal) mee eens, voortgezet onderwijs 2014

Zeggenschap van schoolleiders en leraren

onderbouw voortgezet onderwijs 2013

Meerderheid personeel tevreden met baan

Een ruime meerderheid van het personeel in het voortgezet onderwijs, ruim 83 procent, geeft aan tevreden te zijn met hun baan. Iets minder tevreden zijn zij met de organisatie waar zij werken. Wanneer we kijken naar verschillende baanaspecten, is het personeel met name tevreden met de mate van zelfstandigheid, gevolgd door de inhoud van het werk en de samenwerking met collega's. Het minst tevreden is het personeel met de loopbaanontwikkelingsmogelijkheden, de informatievoorziening binnen de organisatie en de beloning.

Hoewel het personeel overwegend tevreden is met de baan, hebben leraren in de onderbouw slechts in beperkte mate het idee dat het leraarschap gewaardeerd wordt door de maatschappij. Zo blijkt uit internationaal onderzoek (Talis 2013) dat slechts zo'n 40 procent van de leraren in Nederland denkt dat het leraarsberoep wordt gewaardeerd door de maatschappij. Dit aandeel ligt wel iets hoger dan het gemiddelde onder leraren in Noordwest-Europa (33,5 procent). Leraren in Finland oordelen het meest positief over de waardering door de maatschappij, terwijl leraren in Zweden hier het minst positief over oordelen [zie figuur **A**].

Personeel is zeer bevlogen

Naast tevredenheid geeft ook bevlogenheid aan in hoeverre personeel zich inzet voor hun werk. Het personeel in het voortgezet onderwijs is niet enkel tevreden met de baan, ook zijn zij zeer bevlogen. Zo geeft ruim 92 procent van het personeel aan trots te zijn op het werk dat zij doen, is nog eens bijna 92 procent van het personeel trots op hun vak en geeft 90 procent van het personeel aan enthousiast te zijn over hun beroep.

... maar ervaart ook veel regeldruk

Hoewel er de afgelopen jaren gestreefd is naar een vermindering van de administratieve lasten, ervaart een aanzienlijk deel van het personeel in het voortgezet onderwijs toch regeldruk. Zo geeft een kleine meerderheid van het personeel, zo'n 56 procent, aan dat zij veel tijd kwijt zijn aan het invullen van formulieren en systemen. Ook geeft een nipte meerderheid van het personeel aan dat het veel tijd kost om aan alle regels en verplichtingen te voldoen. Het minst vaak geeft het personeel aan dat regels en procedures in de organisatie het hen moeilijk maken om het werk goed te doen. Zo'n 29 procent van het personeel is het eens met deze stelling.

Schoolleiders ervaren meer zeggenschap dan leraren

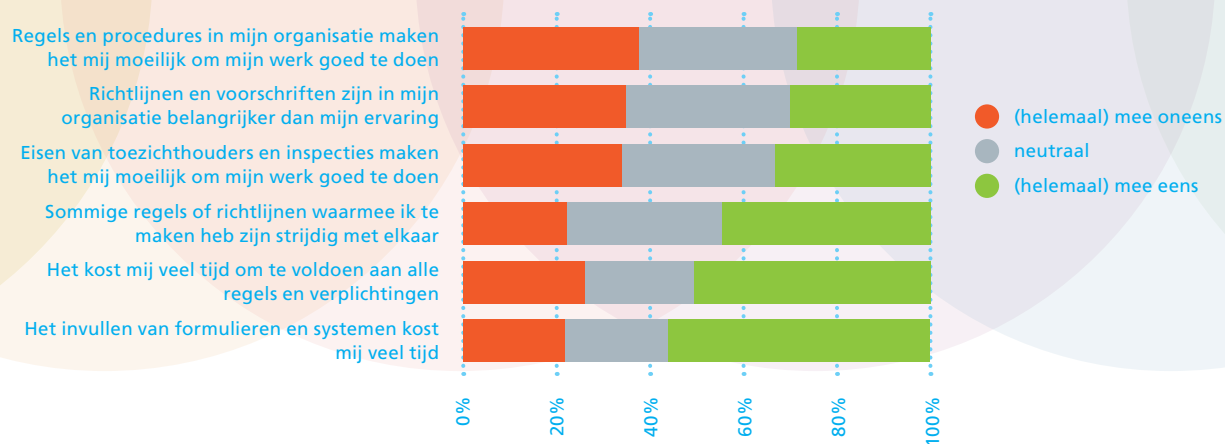
Ondanks de ervaren regeldruk zijn zowel schoolleiders als leraren in de onderbouw overwegend positief over hun zeggenschap in de school. Schoolleiders oordelen hier echter wel positiever over dan leraren. Zo geeft ruim 96 procent van de schoolleiders aan dat de school medewerkers de mogelijkheid geeft om deel te nemen aan besluitvorming omtrent de school, terwijl zo'n 71 procent van de leraren dit aangeeft.

Naast lesgeven wordt met name tijd besteed aan lesplanning en voorbereiding

In Nederland besteden leraren in de onderbouw iets minder dan de helft van hun werkweek aan lesgeven. Gemiddeld wordt ruim 47 procent van de tijd besteed aan lesgeven. Dit aandeel ligt net boven het Noordwest-Europese gemiddelde. Leraren in Finland besteden van alle Noordwest-Europese landen de meeste tijd aan lesgeven (ruim 56 procent), terwijl leraren in Noorwegen hier de minste tijd aan besteden (zo'n 39 procent).

Na lesgeven besteden leraren in alle Noordwest-Europese landen de meeste tijd aan lesplanning en voorbereiding, gevolgd door nakijkwerk. In Nederland, Denemarken, Finland en Noorwegen wordt hierna de meeste tijd besteed aan collegiaal teamwork en aan discussies, terwijl in Zweden, Engeland en Vlaanderen meer tijd wordt besteed aan administratie [zie figuur B].

Oordeel over regeldruk voortgezet onderwijs 2014

NOORDWEST-EUROPA

Maatschappelijke status leraarsberoep en baantevredenheid leraren

onderbouw voortgezet onderwijs 2013

	A	B
Nederland	40,4%	90,8%
Vlaanderen (B)	45,9%	95,3%
Engeland (VK)	35,4%	81,8%
Denemarken	18,4%	92,9%
Finland	58,6%	91,0%
Noorwegen	30,6%	94,9%
Zweden	5,0%	85,4%
Noordwest-Europa	33,5%	90,3%

- A** Aandeel leraren dat denkt dat leraarsberoep wordt gewaardeerd door maatschappij
- B** Aandeel leraren dat al met al tevreden is met de baan

B

Tijdsbesteding aan lesgeven en andere taken

onderbouw voortgezet onderwijs (% van totale werkweek) 2013

	Lesgeven	Andere taken	Tijdsbesteding andere taken (top 3)
Nederland	47,4%	52,6%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies
Vlaanderen (B)	51,8%	48,2%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Administratie
Engeland (VK)	42,8%	57,2%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies
Denemarken	47,3%	52,7%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies
Finland	56,4%	43,6%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies
Noorwegen	39,1%	60,9%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies
Zweden	41,4%	58,6%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Administratie
Noordwest-Europa	46,3%	53,7%	Lesplanning & voorbereiding, Nakijkwerk, Collegiale teamwork & discussies

- Lesplanning & voorbereiding
- Nakijkwerk
- Collegiale teamwork & discussies
- Administratie

Hogere deelname aan trainingen en opleidingen

Het onderwijs blijft zich constant ontwikkelen. Hierdoor is het van belang dat ook het personeel zich blijft ontwikkelen en hier voldoende ruimte voor krijgt. Professionele ontwikkeling is dan ook een belangrijk thema in verschillende akkoorden, zoals het Sectorakkoord VO. Professionele ontwikkeling kent verschillende vormen. Het volgen van een opleiding of training is hier één voorbeeld van.

Uit enquête-onderzoek blijkt dat ruim 64 procent van het personeel in 2013 een opleiding of training heeft gevolgd. Dit aandeel is, evenals in andere onderwijssectoren, de afgelopen jaren toegenomen. Het personeel dat niet deelneemt aan een opleiding of training geeft vaak aan hier ook geen behoefte aan te hebben.

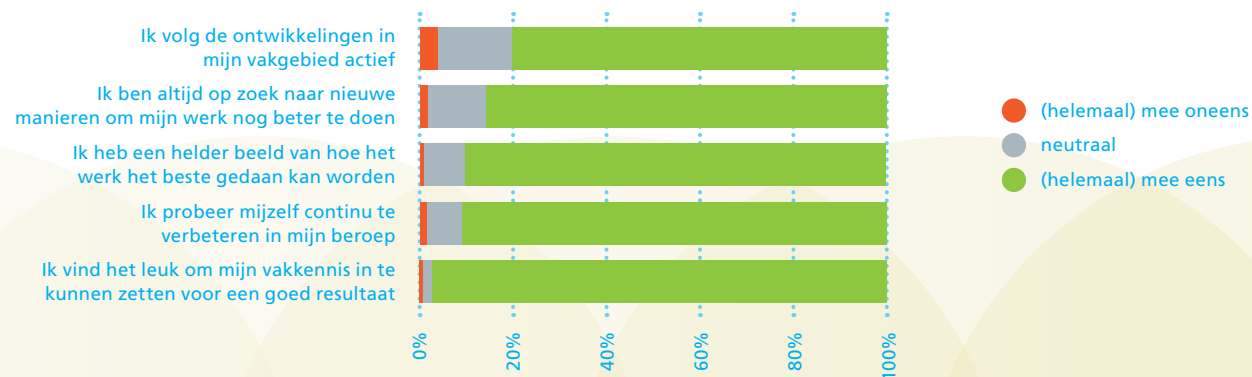
Wanneer er een opleiding of training wordt gevolgd, is dit over het algemeen een vakinhoudelijke opleiding of een training/opleiding gericht op het ontwikkelen van vaardigheden. Het personeel neemt hier met name aan deel om de taken en werkzaamheden binnen de functie beter uit te kunnen voeren. Ook speelt persoonlijke interesse vaak een rol.

Personeel positief over vakmanschap

Professionele ontwikkeling kan ook plaatsvinden door het volgen van ontwikkelingen in het vakgebied. Een ruime meerderheid van het personeel in het voortgezet onderwijs, zo'n 80 procent, geeft aan ontwikkelingen actief te volgen. Ook over andere aspecten van vakmanschap oordeelt het personeel positief. Zo geeft bijna 91 procent van het personeel aan dat zij zich continu proberen te verbeteren in het beroep en geeft ruim 85 procent aan op zoek te zijn naar nieuwe manieren om het werk nog beter te doen.

Oordeel over vakmanschap

voortgezet onderwijs 2014

Bronvermelding

Voor de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Personeels- en Mobiliteitsonderzoek 2014 (POMO), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2013 - Nationaal rapport Nederland, Eva van der Boom en Mirjam Stuivenberg in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Colofon

Eva van der Boom, MOOZ Onderzoek
Sil Vrielink, MOOZ Onderzoek
Richard Defourny, CAOP
Deborah van den Berg, CAOP
Marc Donkers, idea2id

september 2016

Disclaimer

Voion is zich volledig bewust van de taak zo betrouwbaar mogelijke informatie te verzorgen.

Dit rapport is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Niettemin kan zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventueel voorkomende onjuistheden.

© Voion. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding.

www.voion.nl

Voion, het Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds voor het voortgezet onderwijs, zet zich in om samen met scholen vraagstukken op te lossen op het gebied van arbeidsmarkt, mobiliteit, professionalisering en veilig, gezond en vitaal werken. Voion ondersteunt schoolbesturen, directies, P&O-ers, mr-en, arbocoördinatoren, maar ook docenten, oop'ers en sociale partners. Voion ontsluit kennis, doet onderzoek, ontwikkelt nieuwe instrumenten en adviseert en begeleidt scholen in (pilot)projecten. Ook initieert en faciliteert Voion netwerken op verschillende niveaus, publiceert good practices en biedt trainingen aan. Voion werkt voor en samen met werkgevers en werknemers in het voortgezet onderwijs, en wordt bestuurd door de sociale partners in het voortgezet onderwijs.

VOION • POSTBUS 556 • 2501 CN DEN HAAG • TEL: 070-3 765 756 • E-MAIL: INFO@VOION.NL